

КУЛТУРА • УМЈЕТНОСТ • ДРУШТВО

Суштра

УМЈЕТНИЧКА ЗАЈЕДНИЦА
ВИСОКЕ ПЕДАГОГИЈЕ

Година 8 • Број 31 15. новембар 2023.

КУЛТУРА • УМЈЕТНОСТ • ДРУШТВО

Суџра

Година 8 • Број 31 • 15. новембар 2023.

Директор:

Миладин БЕРИЋ

Главни и одговорни уредник:

Ранко ПРЕРАДОВИЋ

Редакција:

Душко М. ПЕТРОВИЋ,
Др Ненад НОВАКОВИЋ,
Милан РАКУЉ,
Видосав Вицо ЂУРЂЕВИЋ
Војин ТРИВУНОВИЋ,
Др Душко Ж. ПОПОВИЋ,
Вито БОЈКОВАЦ,
Зоран М. КОС,
Момчило ГОЛИЈАНИН и
Давид КЕЦМАН ДАКО

Издавач:

Књижевна заједница
„Васо Пелагић“ Бања Лука
(„Крајишке новине“),
78000 Бања Лука,
Ж. Мишића 19/4.

Телефон: 065/663-159

Е-пошта:

rpr.deda@hotmail.com

Жиро-рачун:

562-099-00000-457-93

Штампа:

ГРАФИД д.о.о.

Бања Лука

За штампарiju:

Бранислав ИВАНКОВИЋ

Насловна страна:

Миломир РАДУЛОВИЋ:
„Дрворад“

Овај број финансијски подржао
Ненад ЈАЊЕТОВИЋ ЈАЊЕ

**Крајишке
нобине**

ПЕСМА ЗА ДРЖАВУ СРПСКУ

Од памтивека и крајина
Свакој српској души блиска
Од династија и краљевина
Србину је жеља држава Српска

Постанком републике држава
Је међу Србима у Српској
Сада Србима крунисана глава
Дика и понос нарави људској

Зачетница свакој нашој слободи
Верна Србима и нацији овој
Коју народ Српски води
Већ чувена по слободи својој

Гарантује слободу и мир
На простору све до Србије
Знакови су јој орлови и кондир
Траје и живи као никад раније

Држава у којој сви верују
Шири своју снагу Балканом
У њој се верности негују
Колевка је народу оданом

И сада је свет признаје
Због демократије и тековине
Њена се снага у свету познаје
С коренима Српске отаџбине

У будуће време она ће бити
Печат овог Српског рода
Неће се више крв пролити
Биће очувана тековина и слобода

Свако ће имати иста права
Живеће од Српске снаге
Биће велика мала држава
Као све Српске земље драге

Све до времена ових
Преко одјека пушке Невесињске
Никад није било бољих
Плодова државе Српске

Модрича, 30.7.2006.

Здравко Гајко ПОПОВИЋ

Поетикон

СЛЕПИ ПЕСНИК

Прошле су војске и харачлије
 прошле су битанге и арамије,
 пројашали су витезови преко праха до ничега,
 а ја их нисам видео.

Одлутала је нејач у магле и мочваре,
 главама су ноћу засули бунаре,
 прошла је пошаст кроз талпе и зидове,
 а ја то нисам видео.

Одвели су нам жене на лудим коњима,
 поразбијали су бурад у подрумима,
 засели су нишчи под нашим прозорима,
 а ја то нисам видео.

На топлој земљи остале су мрље
 кроз које разум силази у таму,
 огњена су се врата отворила под звездама
 а ја то нисам видео.

Онда је дошао шум великих крила,
 обујмио ми лице и сад моје песме
 место мене посматрају свет

БАЛКАНСКИ ПЕВАЧ

Неки мали амбис чучи на моме рамену,
 одмах покрај ува, и гони ме да певам:
 тако ће се млеко усирити и понеће жито,
 реке ће поново почети да теку.
 Тако ће се зауставити војске, жене
 ће занети, населиће се поново градови
 и сапета ће мудрост изнова питати
 за оне што су померили умом,
 оставили згаришта покрај сваке стазе.
 Певај, шапуће мајушни анђе, вратиће се
 снага у суве удове, дићи ће се
 болни из сваке постеље, певај
 јер ако престанеш у све ће опет
 залећи тамнина и свуда ће цветати кукута,
 певај док ти грло не натекне,
 док се саће небеско не испуни гласом,
 певај док се не распрсне жила.

СИЛАЗАК

Имао сам два избора, два степеништа
 и одлучио да сиђем, чему успињање,
 то су већ видели и очеви и дедови
 и шта су сем пропасти нашли у висинама,
 плаветним, досадним? Шта?
 С ким су тамо разменили речи? С ким погледе?
 Ко им је ране олизао у сутон, после свега?
 Ни речи утехе, ни капи окрепе,
 само наредбе сумњиве, нејасне,
 да се воздижу кроз озон све ређи и ређи,
 све док се врпца пупчана не откине
 између њихове светости и синова згурених на тлу.
 Мамила су ме врата у пољу отворена,
 у бившем постојању, још у старој причи.

Крочио сам чило, препун снаге, ка спознању,
 као да из таме прелазим у светлост,
 а прелазео сам из тмице у тмицу
 преко прага од сопствене соли
 што се таложила у страшном напору
 да савладам свој разум одбегао
 док сам врљао кроз дрезгу, по мочвари,
 прогонитеље чуо, урлике и кикот,
 звекет шлема, фијук жиле, псовке, пуцањ,
 сребрн глас што је первазио језив сан.
 Када сам прошао кроз врата у пољу
 сишао сам дугим степеништем
 на незнани пропланак и видео:
 ту нема Господа. Неко га је
 јадно порекао, неко му је глупо затирао
 децу и сада, увређен, из неког буцака,
 он води мој силазак заједно с другима
 у невиделицу, у дубоки левак, у опојан дим.
 И знао сам: и крици у огњу, и очи исколачене,
 у леду, чисти су дарови непојамне љубави.

НЕМОЈ, АНЂЕЛЕ

Смири се анђеле све је већ познато:
 кржаве кошуље, мало радости под лажицом,
 прах око дужица као да полен пада
 на остарели осмех света и потом – тамнина...
 Нека ти суза не буде ни у шта пуштена
 у временима охолим и пустим: видео си
 све што је видети требало.
 Сад нас само узалудност води
 ка оданости просторима непознатим и твојим,
 а бојим се и за то је доцкан.
 Та светлост је сада где ме нема
 и где никог нема: ни на камену, ни у води
 одакле ће неко други, једном, кад лудост прође,
 поново изрицати твоје име као што се мудрост,
 као што се љувено слово изговара.

Братислав МИЛАНОВИЋ

Четрдесет година књижевног стваралаштва Драге Врућинића

Грмечки незаборавник

Пуних четрдесет година Драго Врућинић перманентно битише на узаврелом књижевном небу. За четрдесет година књижевног рада, објавио је двадесет дјела. Прво његово дјело „Грмеч у пламену“, романизирана хроника, објављено је 1989. године у издању Националног парка „Козара“ и Меморијалне зоне „Корчаница“. Пуних седам година Врућинић је прикупљао и проучавао грађу за поменућу хронику. Књига је штампана у тиражу од 5000 примјерака и од читалаца и књижевне критике оцијењена високом оцјеном. Издавачи Врућинићевог првијенца били су Драго Шормаз, директор Националног парка „Козара“, Ђуро Тркуља, кустос Меморијалне зоне „Корчаница“, а рецензент Ранко Прерадовић. Од тада Врућинић објављује дјело за дјелом, стиче популарност и добија признања и награде.

Овај наш, прекаљени писац, пише прозу и поезију како за одрасле тако и за дјецу. Објавио је романе: „Рошко“, „Сунце у очима“, „Завалски учитељ“, „Лукендиних пет жена“, „На ратниковим стазама“; романизиране хронике: „Грмеч у пламену“, „Кроз олујну маглу“; збирку приповиједака „Сива ведрина“; приче: „Јауци без одјека“, „Причке из недооба“; мемоаре „Успомене из војног рока“; збирку анегдо-

та „Анегдоте из ђачких дана“; хумористично-сатиричну збирку пјесама „Сласт из осинака“; за дјецу и одрасле збирку пјесама „На спаљеном огњишту“. За дјецу је објавио романе „Звончица“ и „Бони“; илустровану бајку „Мачка златнога репа“; збирку прича „Бодљикавим путевцима дјетињства“; збирке пјесама „Грмечко руменило“ и „Цвјетна башта“.

Врућинић пише о људима грмечког краја, њиховим врлинама и манама. Његови јунаци су вриједни, поштени, кућевни горштаци, честити људи, шаљивције... Мало је оних завозаних, неотесаних, пргавих, бунтовних... Тако реагују из незнања. Када схвате суштину проблема, мијењају мишљење и постају „људескаре“ меког срца и добре душе.

Основне карактеристике Врућинићевог књижевног стваралаштва

су дијалог, љубав и здрави грмечки хумор. Те карактеристике вјешто су уконтноване и чврсто сплетене у композицијску цјелину што дјелу даје посебну драж и занимљивост. Дјела Драге Врућинића треба читати јер нас напајају ведрином, добротом, љепотом, смијехом и снажним порукама... Ево неколико примјера:

... На сахрани људи су се присјећали Лушковог апетита и јела.

- Био сам очевидац када је за један оброк појео седамнаест кила фришког лојара. Распредао је Ђуран, познати сеоски лашчина.

- Седамнаест кила? - крстили су се и подсмјавали људи.

- Петнаест није подбило. Исправи се Ђуран.

- Ђуране, Бога му!

- Било је десет, па ако оћете вјерујте, ако нећете, ено га на „платици“, па га питајте.

- Мртва чојека?!

- Кад не вјерујете живом, морда вјерујете мртвом?!

- Је ли још штогођ покрупно „смазо“?-упитан Брзан и намигну на остале.

- Живо живцато прасе!

- Је ли му гурњикало у трбуву?-добаци шеретски Џокан.

Наста смијех и спрдња, а Ђуран побјеже.

... Љоканова конобарица сјела је поред накресаног

Милкана и подшмигљиво пиљила у њега.

- Хоћеш ли ми одговори-ти на неколико питања?-она ће њему.

- 'Оћу, ако ћеш ми дати те медене дуње у њедрима?

- Даћу.

- Говори!

- Како се зове кобилин младожења?

- Парип!

- А њихово дијете?

- Ждријебе!

- Зашто се ждријебе не же-ни?

- Јеси бенаста! Само се коњи жене!

- Зато си се ти оженио!-побједоносно узвикну конобарица, па га загрли.

... – Борила сам се са собом да се не заљубим у тебе, али сам подлегла јаким осећањима-правдала се Живка. – Нико не би смео знати за нашу везу. На часу немачког језика гледај у књигу, а не у мене. Твој заводнички поглед просто ме ошамути и баци на колена.

Када ју је Пантелија почео разголићавати и миловати груди, прекорила га је:

- За вечерас је доста. Није укусно да се ваљамо по трави. Желим да се у четвртак нађемо у градском купатилу и под тушем, уз топли млаз воде, водимо љубав. Да би то остварили, потребно је да се попут вампира, непримећено, увучеш код мене у кабину.

... С букетом свјежих ружа Петар је покуцао на врата Божичиног стана. Послије срдачне добродошлице, уживали су уз тиху музику, шампањац, обилну вечеру и колаче.

- Божице, удај се за мене!-топло је изустео Петар и ба-

цио поглед на њене узавреле груди.

- Тек је два месеца како се познајемо-одговорила је са смијешком.

- Волим те свим срцем! Хоћеш ли се удати за мене?

- Одговорићу ти за десетак минута-рекла је и замакла у своју собу.

Као богиња појавила се у кратким свиленим гаћицама и украсним брусхалтером на грудима.

- Петре, срећо, удаћу се за тебе!-занесено је узвикнула и скочила му у загрљај.

... За њим је набадало бијело непотковано коњче натоварено мањеркама и врећама са хљебом. Чим стиже, Рошко се увуче у хладовину и опружи по земљи.

- Упекло, очи врцају!-промрси бришући зној са чела. – Четерест не подбија! Морда и педесет!

- Ни у Африци није толика температура-огласи се Пепо Брклан.

- Знам да није у Африци, али јест у Грмечу-забобоњи Рошко.

... Рошко покупи суђе и принесе зеканчићу. Забезекну се кад спази да је без самара.

- Ђе ти је самар, несрећо једна?!-прекори коњче.

Зеканчић га погледа благим топлим очима, а Рошко настави: -Говори ће ти је самар, нећељне ти дане?!

Коњ погледа у страну, погледа и Рошко и уочи самар у грмљу.

- Ово је Лазино или Борково масло. Морда и Џоканово? Чије је, да је, 'бем му поштење! Убудуће-поче оштро коњу-не дај ниједном мангупу да

ти приђе. Чувај своје ствари! Јеси ли разумио?

Коњ зарза.

Кренуше низ пут. Рошко ослушну, па подвикну:

- Лопови! Магарци! Стидите се младог учитеља!

Шумом узвари:-Ророња! Тунтулук!...

- Шта ћу с вама, вуцибати-не неотесане?!-понављао је спуштајући се ка радилишту.- Не могу ни с вама ни без вас!

И у Врућинићевој поезији провејава здрави грмечки хумор.

На састанку

На састанку мноштво људи

и општинска свита цијела, расправљали жучно, бучно,

кад ће струја стић до села.

Миле Костин закерало,

лупетао, сбрда, сдола,

сат млатио празну сламу,

а о струји ни два слова.

Лука штапом завитлао,

па скочио са столице,

па му бијес свих присут-

них

у жгољаво скрес'о лице:

„ Слушај, Миле несретниче,

доста нам је твоје приче,

растргане, празне, дуге!

Гори си од свињске куге!

Вољеног ми сина Бране,

с том памећу можеш бити

шефић пруге попаране!“

Пожелимо овом ствараоцу да нас, уз дуг живот и добро здравље, обрадује новим књигама богатим дијалозима, љубавним сценама и сочним грмечким хумором.

Сл.СТАНИЋ

Критика

ДОЗРЕВАЊЕ У ЈЕЗИКУ И БУДУЋНОСТИ ПОЕТСКИХ СЛИКА

„Од јуче је сутрашњица преча.“
Зоран М. Грумић

(Зоран М. ГРУМИЋ, ЉУБИ ПЕСНИКА,
Српска књижевна држава „Алеја бреза“, Гнионица
Српски књижевни клуб „Таласи“, Прњавор
Графид д.о.о. Бања Лука, 2021.)

Шеста књига поезије Зорана М. Грумића (1960, Печене Илова, село испод Мотајице, општина Прњавор, Босна и Херцеговина), насловљена је „Љуби песника“. Песник је до сада је објавио пет збирки поезије: „Велики и мали“, 2001;

„Аурора“, 2003; „Путеви и путокази“, 2010; „Мало други – више ја“ (глосе), 2013; „Закашњела младост“, 2020. Предодређен за Поету по вокацији, по образовању дипломирани економиста, који живи, ради и пише у Дервенти.

Песников императив у овој песмозбирци је да од себе све најбоље што може. Својим талентом комбинује реално са измаштаним, стиховезом преливајући песме из једне у другу. Емоције су градиране, кроз снагу изражаја и песничких слика. Песме су сложене структуре, вешто вођене стиховима. Нису одвећ херметички затворене, да су им потребна велика тумачења. Испод сваке песме је написан датум настајања песме. Песме датирају од 2003. године, закључно са 2021. годином. Књига садржи око осамдесет песама, на преко сто страна. Збирка се састоји од три циклуса:

1. БАЈКА МОЈЕ ТУГЕ
2. МАЛА МОЈА ЦВИЈЕТЕ ИЗ ДЕРВЕНТЕ
3. ЉУБИ ПЕСНИКА, сонети

Хорације, један од највећих римских лирских песника је изговорио и ове мисленце:
„Перо је језик ума.“

„Бити мудар – то је основ и почетак доброг писања.“

Зоран М. Грумић кроз свој ум и перо, тка стихове и риме.

„Имам песме стих и риме
И у њима твоје име
С чежњом чекам тај трен са-
мо

Да т' на груди главу ставим
Загрљајем да причамо“

(из песме „Још трен један са-
мо“)

Песник пева вољеној драгој, искрено, отворено, без да крије своја осећања. Тематски и идејно песме су различите. Од љубавних песама, до шaljивих и сатиричних песама: „Пензионерски ноктурно“, „Иловска вакцина“, „Иловска вакцина 1“, „Иловска вакцина 2“, „У вакцини је спас“, „Ој маскице прекри лице“, „Задругарска“. Неко је рекао: „Поезија је највећа брана барбарству.“ Шунд и кич око нас буја, захваљујући ТВ емисијама: „Парови“, „Задруга“, „Фарма“... Затим, пандемија услед корона вируса је све успорила, али није успела да нам одузме и обесмисли ни један тренутак стваралаштва.

Окосница књиге је песма “Љуби песника“.

“Да доживиш љубав песника
заволи,

осетићеш сунце усред лед-
не зиме

нико не зна тако к'о песник
да воли,

он пољупце ређа лепше не-
го риме.

.....“

Аутор је у књижевном све-
ту препознатљив по писању
сонета и глоса. Књижевни те-
оретичари сматрају да је со-
нетни венац најсавршенији,

најзахтевнији и најтежи поет-
ски жанр. Читаоци и књижевни
сладокусци ће моћи да уживају
у сонетима нашег Песника, као
и у глосама, где Песник на ос-
нову, обично, једне строфе од
четири стиха, поједине ауторке
или аутора пише песме Посвет-
нице том аутору. Најчешће се
ради о четири катрена од којих
сваки завршава стихом песни-
ка коме је песма посвећена. У
овој књизи се налазе сонети
посвећени београдским песни-
цима. Први сонет носи наслов:
„Куму Јовану – Јовану Бунда-
лу“, а други „Сонети и глосе –
Нади Караџић“.

“Великој твојој души
песничкој

Ево скромни сонет драги ку-
ме моје“

На основу четири стиха из
песме Бранка Ћопића „Мала
моја из Босанске Крупе“, Зо-
ран М. Грумић је инспирисан
овим стиховима написао глосу
“Мала моја цвијете из Дервен-
те“ и песму у рими „Мала моја
цв'јете из Дервенте“.

Ове песме шаљу поруке
љубави и заједништва. Песник
је срећан, јер ради оно што во-
ли, сабирајући своје стихове
у нове књиге... Са жељом да и
књига “Љуби песника“, угледа
што пре своје светло.

Мирјана ШТЕФАНИЦКИ АНТОНИЋ

О аутору

Мирјана Штефаниц-
ки Антонић рођена је на
Ђурђевдан, 6. маја 1954. године
у Новом Саду. По образовању
је економиста. Сав радни век
(33 године), непрекидно ради-
ла у истој банци у Новом Саду,
која је услед трансформација
у банкарству мењала име од
Јugobanka, Continental banka,
до NLB banka.

Песме су јој први пут
заступљене у књизи „Сто песа-
ма“ (десет песника са по десет
песама), Културни центар, Рад-
нички универзитет „Радивој
Ђирпанов“, Нови Сад, 1972.

Објавила петнаест књига, од
тога једанаест књига поезије,
три књиге књижевних огледа
и једну књигу књижевних кри-
тика.

У децембру 2020. године, из-
ашла је из штампарије књига –

Др Милован Гочманац,
ИНГЕНИЈУМ УЗВИШЕНОГ
СТИЛА – О КЊИЖЕВНОМ
ДЕЛУ МИРЈАНЕ ШТЕФА-
НИЦКИ АНТОНИЋ, Свитац,
Пожега, 2020.

У априлу 2023. годи-
не, изашла је из штампарије
књиге - мр Бојана Грбовић,
У КЊИЖЕВНОМ СВЕ-
ТУ МИРЈАНЕ ШТЕФА-
НИЦКИ АНТОНИЋ,
Прометеј, Нови Сад, 2023.

Присутна је у заједничким
књигама поезије, у зборници-
ма поезије, у часописима за
књижевност, уметност, культу-
ру и науку.

Заступљена у савременим
антологијама поезије.

Пише поезију, књижевну
критику, рецензије, кратке
приче. У припреми роман за
објављивање.

Песме су јој преведене на ен-
глески, бугарски, македонски,
словеначки, руски, француски,
арапски и пољски језик.

Награђивана за своја поет-
ска остварења.

Члан је Друштва
књижевника Војводине од
1997. и

Удружења књижевника
Србије од 2019.

Живи и ради у Новом Саду.

Проза

ПРВИ ПУТ С ОЦЕМ НА ВАШАРУ

Е, ово ти нисам причао, рођени!

На вашаре смо ишли мама и ја; отац није волео гунгуле на којима се, како је говорио, у свему претеривало. Мајка је волела вашаре, јер се на њима, после више месеци, виђала са браћом, снајама и њиховом децом. А уживала је кад би ујаци и ујне говорили како сам порастао од последњег виђења, како сам „момак готов за женидбу“, при томе би ми угурали у џеп понеку пару. А волела је и да заигра. Утрапила би ме каквој својој познаници да ме причува и хватала се у коло. Заплакао бих и хтео да потрчим за њом, али ме је та њена прија чврсто држала за руку говорећи: „Смири се, сад ће мама да дође“. Вашаре памтим од своје треће-четврте године кад сам, на оне ближе, одлазио пешице, држећи се мајчине руке. Каже да ме је носила на вашаре и у стомаку. Ваљда зато и дан данас волим сеоске вашаре, празнично шаренило мноштва непознатих, иако они данас нису ни налик на давне и много ми је жао што нису.

Фебруара те године сам напунио седму и често су ми говорили да више нисам мали, да сам сад маторац и да ћу на јесен у школу. Али, до јесени је било још подоста дана, а један од њих, седми по Петровдану, припада преподобном Атанасију Атонском. Тога дана је „откако је века и света“, говорила је баба Дафина, вашар под Жижовића грмом. Не знам да ли сам ноћ пред вашар ока склопио. Биће да нисам, да сам

сву ноћ летњу, срећом кратку, будан сањао све што ћу на вашару видети и доживети.

„Е, сад си момак за женидбу и неће те мама више на вашар водити. Ето ти оца, ја не идем, неко мора кућу да чува“, озбиљно је ујутру рекла мајка. „А и куд бих и како бих оволика!“, загледала се у свој стомак у којем је расла моја сестра – једино је мама била сигурна да је сестра, да није брат – коју ћу упознати кад се кукурузи буду увелико брали и у селу се одржавала вечерња комишања.

Обрадовала ме мајчина одлука. Осећао сам се већ одраслим, а био сам сигуран да моји врсници неће с мамама доћи на вашар, да би од стида пропао у земљу да се само ја тамо појавим са мајком. Већ сам матор и за мене је мушко друштво; шта ћу ја са женама, макар то била и моја мајка.

„Ама, Винка, да ми се иде, не иде ми се, знаш мене. Али, кад ти нећеш, мораћу. Спреми га па да кренемо“, пристао је отац, а моје срце само што искочило није из своје крлетке.

То спремање је, богме, потрајало. Умивала ме је натрљавши шаке сапуном; пекла ми је пена очи, али гласа нисам од себе дао. Сапуном ми је и ноге опрала, а онда маказма секла нокте и на рукама и на ногама, говорећи при томе да су ми „нокти к’о раоници“ што је мене засмејавало. Онда је настало дуго облачење и обување. Срећом да сам од тетке, очеве сестре из Београда, добио за

пети рођендан лепо тегет морнарско одело са белим пругама и бели качкет капетана лађе. Било је, тада, за мене превелико, па је чекало у шифоњеру две године док нисам порастао, сад ми је таман. На босе ноге ми је, говорећи „биће вруће, шта ће ти чарапе“, обула патике које сам добио од комшинке тета-Росе, јер су постале тесне и правиле жуљеве њеном Златану који се спремао да крене у трећи разред. На крају је изврнула ринглу на шпорету, јагодицом кажипрста заграбила гареж и вешто превукла преко мојих већа; учинила их је црним и густим.

„Чекајте, нешто сам заборавила“, зауставила нас је на капији истрчавши из куће. „Нећу да те, лепото мамина, урекну девојке на вашару. Ово ће да те сачува“, говорила је док ми је у џеп морнарских панталона угуравала чесно белог лука и за качкетић затицала глогову гранчицу. „И не враћајте се кући без луча, бар један дењчић“, довикнула је кад смо већ били у воћњаку.

Одмакнувши подоста од куће, отац је откачио гранчицу са мог качкета.

„Глог ти не треба, нема вампира на вашару, биће довољан лук“, рекао је и бацио ју је у траву.

Успут смо сусретали људе који су ишли за својим послом; налетесмо и на Дарку Трачарку. Тако смо је звали, јер је више волела да, с краја на крај села, преноси шта је чула и сазнала него хлеба да једе.

„Куда си се упутио удешен к’о да си из излога побегао?“, питала ме загледајући моје оде-ло.

„Идем с татом на вашар“, поносно сам одговорио, поноснији што идем с татом него што ћу бити на вашару.

„До подне ће цело село знати да је Драгиша одвео сина на вашар под Жижовића грмом“, смејао се отац кад смо се растали од Дарке.

До вашара је сат и пò хода. Корачао сам са руком у очевој руци; одвојио бих се каткад да бих потрчао за шареним лептирима; било их је све више како се сунце пело уз небо. Отац је био висок и кракат: он један, ја три корака, па сам му се, на пола пута до Жижовића грма, уморан окачио о руку и, најзад, нашао на раменима. Било је право уживање. Тако смо, идући пречицом кроз покошене ливаде, преко стрњишта, између шумарака, прелазећи тарабе и богазе, избили у врх велике Жижовића ливаде. Насред ливаде се дизао Грм, а око њега је брујао вашар и увећавао се, јер су са свих страна придолазиле вашарлије – у чезама и каруцама, у канатама воловских кола, понеки момци на бициклима, а понајвише беше пешака.

Склизнуо сам са очевих рамена, било би ме стид да ме унесе у вашар, и потрчао ка Грму. Отац је викао за мном „полако, полако“ трчаћи и сâм.

А на вашару, мили мој! Свега као на вашару, што се каже. Остали смо до Месечева изласка и све сам могао да видим.

Крај самог Грма растезао је хармонику Шикула и немилосрдно ударао трзалицом по жицама бугарије Милош, обојица из нашег села. Око њих је неколико момака, загривши се,

преплитало ногама. После два круга око музиканата, почеле су се у коло хватати и девојке остављајући мајке око кола да их гледају и питају једна другу чији је онај до кога се њена кћерка ухватила. Коловођа је у десној руци држао белу марамицу, махао њом по ваздуху и, покаткад, брисао ознојено чело; кец је леву руку забацио за леђа и гледао у своје опанке, задовољан својом игром. Знам, рођени, од коловође и кеца се очекује да буду најбољи играчи у колу.

Онда смо се отац и ја примакли бркајлији у белој кецељи и са белом капом који је из дрвеног корита вадио лоптице теста, развлачио их и спуштао у тигањ у којем је кључала маст. Зацврчало би, мехурићи би опколили тесто које је нарастало и руменило се све више и више.

„Хоћемо ли по мекику?“, питао ме отац, а није требало, јер сам већ очима грицкао румену мекику уваљену у ситан шећер.

Недалеко од мекикара друго коло. Свирају Цигани из села Бабајића. Две виолине, гитара и контрабас. Певају сва четворица „Лепе ли су, нано, девојке из Грузе“, а око њих се љуља повелико коло. Неколико мојих вршњака су стајали у кругу и нетремице зурили у свираче. Сигурно су тада одлучили да, кад одрасту, сви буду свирачи. И ја сам се, годину раније, на Петровданском вашару у нашем селу зарекао да ћу свирати виолину, а једва сам некако научио код оваца да дувам у двојнице.

Таман смо се извукли из једне, а упали у другу гужву. Правиле су је мајке са децом око Вељка Змијара, јединог вашарског фотографа у петнаест села.

„Полако, народе, одмакните се, сви ћете доћи на ред!“, узалуд је викао на њих фотограф, јер жене нису одступале. Наједном се зачула вриска и све су се разбежале носећи децу у наручју или вукући их за руке. Вељко је из џепа извадио змију и она му се из шаке, извијајући се, пела уз рукав. И ја сам нагло устукао.

„Не плаши се, није отровница“, храбрио ме је отац.

Вељко Змијар је, са змијом у џепу и фотоапаратом о врату, био незаобилазан посетилац свих вашара докле ти укрот око сеже. Нико није знао како га змија не уједе. Нагађали су: једни да га змија познаје, други да јој је повадио зубе, трећи да јој је одстранио из уста кесицу са отровом. Свеједно, змија је змија и људи се плаше. Касније сам чуо да га је једном, на једном вашару, ујела за прст. Марамicom је добро увезао прст испод уједа и сачекао да наиђе аутобус за Чачак.

„Што си завио прст?“, питао га је један његов познаник.

„Ујела ме змија“, одговорио је.

„Која, је л’ шарка?“, питао је човек.

„Није, него ова“, одговорио је и извадио је из џепа малог поскока.

Настала је вриска и вика, путници су нагрнули ка вратима вичући возачу: „Змија! Заустави, пусти нас напоље!“

Вељко Змијар је вратио животињицу у џеп капута, мајке и деца су се почели враћати, али нису више наваљивали и сви су дошли на ред да се фотографишу.

Беху на ободу вашара Ере, грнчари из Злакусе, са земљаним лонцима, ћасама, саксијама, кадионицама, а до њих Златиборци из Мачката

са дењчићима мирисавог луча за потпалу ватре. Подаље, поред шинских кола, лежала су два вола и преживала, уопште не хајући за вашарску гужву, песму и вреву. Само би каткад узмахнули главама бранећи се од насртљивих обада. У кана-тама је била гомила лубеница, стигла из неког села поред Мораве. Нису ме ни волови ни лубенице занимали, али јесу два рингишпила, велики и мали, која су се непрекидно вртела. Хтео сам и ја да се провозам; отац је пристајао, али само на малој вртешци. Нипошто нећу, јер на њој су девојчице и дечацци за главу нижи од мене; хоћу на велики рингишпил, хоћу да летим изнад глава вашарлија.

„То никако“, одбијао је отац, „много је опасно, испашћеш у лету, прекинуће се ланац, откинуће се седиште, пашћеш неком на главу, свашта може да се деси“.

„Како други могу?“, готово сам заплакао.

„Други су други, а ти си још мали за велики рингишпил. Кад порастеш...“

„Кад порастем, можда неће бити ни вашара ни рингишпила“, наваљивао сам.

„Биће, биће“, уверавао ме је и вукао за руку од рингишпила ка момку који је носио продавницу о врату, а у њој лизалице, бомбоне, слатке разнобојне штапиће. „Хоћеш ли лизалицу или слатки штапић?“, хтео је да ме одобровољи.

„Нећу“, одбио сам, „ништа нећу! Хоћу да идем кући“.

„Па тек смо дошли. А и врућина је. Ићи ћемо кад зађе Сунце и изгреје Месец“, одлучио је отац.

Поново смо прилазили месту где су Бабајићани свирали и коло играло. Није то као данас, мили мој! Није било струје па

ни звучника који пробијају бубне опне. То је била музика! На увце. Младеж игра, а девојачке мајке око кола, држе се подруку, запиткују једна другу: „Знаш ли чији је онај што води коло?“ Ако је из домаћинске куће, момак на гласу, она што је питала, рећи ће: „Оно је моја кћерка до њега. Баш лепо играју“. Ако је неки гољо или пробисвет, мајка једва чека да се коло заврши, притрчава и одвлачи своју кћер што даље.

На ободу ливаде, у хладу живогоре, одвијали су се породични ручкови. Јело се оно што је од кућа донето. На разастрте конопљане тканице жене су из корпи ређале печену пилад, погаче, сир, лук, флаше с водњиком и флашице с ракијом. Глава куће и деца, те покоја неудата тетка, поседали су околу и започело је черечење пилића. И данас ми је та слика у живом сећању, и данас ми поцури водица на уста кад се сетим.

Под највећом шатром на вашару, столови са коцкастим чаршафима. Један дебелко сатаром на пању у комаде сече печено прасе, мери на теразијама, а момак и девојка разносе у плитким металним тањирима. Онда се враћају по кригле пива и чаше сокова од малине, флашице кокте и кабезе, па и то спуштају на столове где су малопре оставили тањире са прасетином. Имућнији сељаци са женама и децом се госте, они са плићим џеповима стоје околу и уживају бесплатно у дуету двеју хармоника чувене браће-близанаца Василијевића из Горвнице.

„Је ли слободно?“, упитао је отац човека који је сам седео за једним столом.

Човек је потврдио главом не прекидајући да жваће залагај

прасетине. Сели смо, отац и ја, пришла нам је девојка у белој конобарској блузи, а отац је наручио:

„Пола кила прасетине, али да буде кртина. Може мало и од ребараца. Мени пиво, а малом кокту“.

Био сам гладан, већ заборавио на рингишпил, и баш сам се добро умастио. Било ми је мило што нисмо, отац и ја, остали само на мекикама, што смо се гостили печењем као сељачки кулаци под шатром. Пред полазак ћемо купити лубеницу да понесемо, обећао је добро расположен отац, а ја сам га опоменуо да не заборави на луч.

„Ау, а ја сасвим сметнуо с ума!“, ударио је шаком о чело. „Прво луч, па после лубеница“.

Док смо поново пролазили поред кола које се окретало око свирача Шилуле и Милоша, заустави нас цика и вика. Двојица ознојених момака су се потукла, свирачи замукли, коло се распало. Ја сам хтео да гледам тучу, а отац ме је вукао за руку у страну. Нико не зна зашто су се побили, да ли због музике или због девојке, али су сви знатижељно гледали, довикивали се и гурали међусобно. Круг око мегданџија се час одмицао час примицао, већ како су се они, шакетајући се и ваљајући по трави, кретали амо-тамо. Најзад притрчаше двојица-тројица других, похваташе их с леђа за руке и рамена и раздвојише. После донесоше ракију, натопише марамике и обрисаше им крв с лица док су кавгације хуктале, јер им је ракија пекла ранице, мрко се гледале и претиле један другоме.

Враћали смо се по месечини. Отац је под пазухом носио лубеницу, а ја два дењчића луча. Без њих не бисмо смели пред

маму. Враћали смо се истим путем којим смо били дошли. Сокацима, ливадама, стрништима тек пожњевене пшенице, поред шљивика и стазицама кроз шумарке. Ја бих и по дану залутао, али отац је могао и жмурећи. Из црних гајева се оглашаваху ћукови и певаху славуји. Отац ми рече да мушки славуј не спава него пева по читаву ноћ. Ноге су ме болеле, па ме је родитељ мало носио а мало сам некако ходао. Носио би отац мене од вашара до куће да није било лубе-

нице; ако је испусти и разбије, вратићемо се кући само са лучем. Био је уштап и све време нас је обасјавала месечина.

Код куће нас је дочекала вечера, мати је спремила и оставила на столу, а потом легла и заспала. Отац је спустио лубеницу и казао да није гладан и да неће да вечера, али ће сачекати да ја вечерам и помоћи ће ми да свучем морнарско одело и легнем у свој кревет. Слатко сам спавао, жао ми је само што сам заборавио шта сам те ноћи

сањао. Ко ће то да памти, проминуло је отада много година...

– Деда, јеси ли завршио причу? – прекиде га унук Ненад, момчић истих година као и он кад је са оцем вашарио под Жижовића грмом; све време док је деда причао, забављао се ударајући у дугмиће на тастатури свога компјутера.

– Јесам, мили мој! – одговори старац.

– Е, сад ме остави на миру да и ја довршим игрицу.

Бошко ЛОМОВИЋ

Прво објављивање

ДОБРО ЈУТРО

Јутро је ведро,
сунце лепо сија,
тишина се шири јутром.
Она спава...

Прелиставам старе мисли,
ништа ново!

Добро јутро!

ЗАХВАЛНОСТ РОДИТЕЉИМА

Да, ту сам ја, с њима,
а с њима најмање проводио времена.

С њима, а на њих најмање мислио,
с њима, а ништа им скоро не пружих,

Од њих узимао кад год сам стизао.
Да, с њима сам,

Они нису моји пријатељи,
Они су моји родитељи.
Моја мама, што ме под срцем носила
Мој тата, који је увек негде око мене

Да, с њима сам.
Да није њих,
Био бих гладан, жедан,
го и бос.

И као такав, липсао бих у неком јарку.
ХВАЛА МАМА, ХВАЛА ТАТА!

ЖЕЛИМ

Кад пођем,
Желим да вам се роди
Црвено Сунце.
Да вам дан буде сунчан,
Са плавим пурпурним небом.

Нека вас Сунце милује топлином.
Желим да вам ваздух буде
мирисан и свеж
као јутро после кише.

ДУШУ МИ ТУГА ВЕЖЕ

Душу ми туга веже,
па је стеже све јаче и јаче,
дазаплаче.

А душа ни чврста,
ни мека,
већ опора,
па не осећа
да л' је боли ил' јој годи,
неће да проговори.

СРЦЕ

Куца, за мене, за тебе,
за њега, за њу,
за многе,
на овом свету.

А љубав кад осети, оно се препороди.
Чисто срце љубав поклања свима.
О, мој БОЖЕ, благослови онога ко то може!
Од срца за срце!

Миломир РАДУЛОВИЋ

Књижевна кјритика

ТРОЈА КАО ТРАЈНА ПЈЕСНИЧКА ИНСПИРАЦИЈА

(Драган Глоговац, ТРОЈАДА, Агноста, Београд, 2023)

Друго издање Глоговчевог романа „Тројада“ подијељено је, поред Уводне ријечи, на три дијела, или Круга, како их је аутор насловио. Прва два су подијељена на по дванаест цјелина, док је трећи Круг дат као заврпница романа, као осмишљеност цјелине. Прибјегао је аутор овом тајанственом броју коме је дао и посебно значење. Нешто као попут броја седам. Тако је свој роман придодao тајанственим тројствима: НебескоТројство (Отац, Син и Дух Свете), ЗемаљскоТројство (славска икона, кандило и гусле), с три прста се крстимо, три пута се љубимо при сусрету сдрагом особом... Зато и три Круга Глоговчевог романа. Трећи Круг је, у ствари, и био повод да се појави друго издање „Тројаде“, чиме је роман, како каже аутор, добио право значење. У њему је појаснио мотиве који су га руководили да напише овај роман, да се позабави овом тематиком, али и потешкоће кроз које је „Тројада“ пролазила док је угледала свјетлост дана.

Већ на првим страницама романа да се примијетити да ће аутор запловити не само у историјске неразријешене теме, него и у научне области, попут утицаја магнетних поља на кретање, нпр., ријека. Ту аутор улази у међугранични

простор науке и легенде, савремених сазнања и хеленских, и не само хеленских, теорија о животу и свијету. Аутор је прихватио као путоказ ријеку, а оне су одувјек биле стјечишта цивилизација, око њих се умножавао живот, водили ратови, смјењивале цивилизације.

Пошто нас је „Осмицом“ провео кроз Херцеговину, кроз њен крас и равницу, аутор усмјерава пажњу читоца на Неретву, на њено ушће, како би нас довео у везу са мексичким истраживачем Робертом Салинасом Прајсом, човјеком који је заинтригирао свјетску јавност изјавом да се историјска Троја налази на ушћу Неретве у море, тачније на локалитету данашње Габеле. Аутор прониче у Прајсове мотиве, у сумње које су га одвајале од дотадашњих истраживања Његов круцијални доказ је да такве ријеке (мисли се на Неретву) нема у Малој Азији. Истина, Прајс није први који је покренуо то питање. Прије њега Дубровчанин Аристид Вучетић је покренуо то питање, тако да се Мексиканац надовезао на његово дјело. За Прајса је Неретва Скамандар-старо заборављено име ријеке. Буна је за њега ријека Родиј, Габела је Троја (габеле значи царина), Брдо изнад Габеле је Пергамос... Нажа-

лост, рат је прекинуо Прајсова истраживања.

Мада бисмо очекивали да ће гро романа биги везан за Прајса и његово истраживање о Троји, аутор се није задржао само на тој релацији. Уводио је нове личности, додуше доста ограничен број, и привидним дигресијама освјетљавао бројне догађаје. Те нове личности често постају наратори који нас обавјештавају о догђајима и времену у коме смо се затекли. Такве су двије сесте Јелена и Гордана, Професор, Фотограф...Такав је Црни, дојучерашњи шибицар са сарајевске улице.

Интересантно је поглавље „Породица“ у коме је аутор децидирано указао на одnose предања и чињеница, историје и књижевности, објаснио српски усуд везан за Косовски бој, на нашу епску која је сачувала предање и додјељивала га савременој генерацији. Вјешто је уклпао наше јунаке у еленске спјевове. Указао је на љубав која се често јављала као покретаачки мотив ратова, или племенских сукоба истог обима..

Спорадичне, већ поменуте, личности послужиле су аутору да на њиховим супротстављањима доноси своје судове (Фотограф и Професор о историји побједника; Јелена и Гордана о истинским заблудама у епској књижевности и „Илијади“...)

У другом дијелу романа аутор зналачки приказује односе у друштву, социјалну раслојеност, наговјештај распада бивше Југе, који је омогућен новим уставним уређењем. Одвојеност власти од народа, од радничке класе довела је до велике моралне кризе, а ово до осиромашења најнижих слојева друштва. Посебну завређује ауторово познавање политичких и економских кретања друштва у тим турбулентним временима. Цвјета сива економија са знањем врхушке власти. Њоме управљају дојучерашњи шибицари, попут Црног, у спреси с владајућом структуром..

Болно је хаотично стање мостарских Срба. Напуштају домове и са кућним „богатством“, упакованим у завежљај бјеже из града.. А Неретва? Она је граница раздвајања и чувар прелазака. Још је у животу Стари мост. Али, закратко. Кренули су ови невољници на пут недођије, без заборављеног новчаника, без личне карте. Професореве кћерке, Јелена и Гордана, успјеле су, уз помоћ Горданног младића, да се извуку из града. Горданин младић Немања је један од „сналажљивијих“ у таквом времену. Учествује у извлачењу голфова из Сарајева и других богатстава из БиХ. Оснива своју фирму. Енормно се богати захваљујући, између осталог, и наплатом дугова дужника његовог бившег предузећа. Одлазе за Крит гдје се удружују са шибицарем Црним и улазе у мегаломанске пројекте. Тргују црном металургијом и планирају, по завршетку рата, да откупљују фабрике које ће се давати у бесцење. Економиста Гордана се показује изузетно испрограмираном и прмишљеном. За разлику од ње, Јелена, која се показала лакомисленом у вези са страним новинаром, размишља о својим родитељима. Изналази им нужан смјештај. Показује пажњу и према сину Фотографа код кога су некада становале.

Напустио је Сарајево и стари фотограф и нашао смирај на Фрушкој гори. Тамо почиње са пчеларењем. Упознаје се са избјеглом учитељицом чији је муж био Голооточанин.

Нужно је напоменути да је једна случаност старог фотографа (грешком је приказао на фотографији младића без стопала) довела до коинцидентности у роману, да је у роман увела нову личност, а ова отворила простор за ново поглавље у роману, њен трећи Круг. Инвалид Славен, који је приказан на фотографији без стопала, као да је имао свог прототипа у Војину,

кага ће аутор увести у трећи Круг. Чудне судбинске игре. Чудне коинциденције.

Глоговац је веома озбиљно пришао проблематици која је, нажалост, остала идаље неразјашњена. Показује нужну пажњу према човјеку који је толико био преокупиран Тројом да је у више наврата долазио на идеју да то истјера на чистац. Показује нужно поштовање и према Дубровчанину Аристиду Вучетићу, који је такође покушавао да разријешити овај Гвордијев чвор. (Морамо примјетити да аутор, доста стидљиво, „навија“ да би Троја била ближа Скадру и Бојани, него Габели и Неретви).

У сваком случају, нужни су овакви покушаји, макар остали неразјашњени. Такав је покушај и Глоговаца, и Прајса, и Вучетића, и Златка Манџуке..., јер да немаа вјетрова, пауци би небо премрежили.

Глоговац се и овим романом, као и оним досадашњим, показао као врстан приповједач, као стилиста, као писац који веома значајно води радњу и држи читаочеву пажњу. Показао се као врстан познавалац психологије својих јунака. Иако аутор каже да се није служио прототиповима, да су све његове личности измишљене и слободно интерпретирани, не можемо се отети утиску да је аутор стварао имагинарне ликове, да их је тако и толико вјешто обрађивао да се стиче утисак стварних ликова. То је истинска пишчева способност на којој могу многи позавидјети.

Мр Момчило ГОЛИЈАНИН

О књижевнику Недељку Зеленовићу (1958-2022.)

Такви би требало да су људи

Четрнаестогмарта 2024. године навршиће се и друга годишњица од преране и у потпуности изненадне смрти српскога књижевника Недељка Зеленовића (рођеног у Брђанима код Коњица, у јесен 1958. године).

Овај (источно)сарајевски, и уопште српски, пјесник и за дјецу и одрасле, приповједач, књижевни критичар, новинар, коаутор једне спортске монографије, бесједник, просвјетни радник (један период предавао и руски језик), уопште дјелатник у култури – на свакоме пољу на афирмативан начин традиционалан, и у изразу и по моралним начелима –од посљедњих година 20. вијека па све до смрти живио је и дјеловао у Источном Сарајеву, гдје је током живота био и на функцијама: директора Међународног фестивала малих сцена, предсједника Подружнице сарајевско-романијске Удружења књижевника Републике Српске, директора Културног центра Источно Ново Сарајево, теуредника у једној новинској кући. Ипак су његове главне улоге у овоме животу биле оне мужа, оца, дједа, брата, а нешто споредније, али не небитне, и оне пријатеља, комшије, познаника, сарадника.

Дјела је, у форми књига, објављивао од краја рата у БиХ, деведесетих година, а био је уз то и заступљен у великоме броју зборника и антологија писане ријечи, првенствено поезије и кратке приче, те је неријетко и награђиван, и за

поезију и за књижевну критику.

У његовомеза живота издаване опусу налазе сесљедећа дјела: Сецирање душе (пјесме, 1996, издавачбратуначка Наша ријеч); Свако има неког кога нема (пјесме, 1998, братуначка Наша ријеч); Моје срчане мане (пјесме, 2000, КЗЈ, Београд); Очеви посљедњи дани (приче, 2001, Књижевни фонд „Свети Сава“, Српско Сарајево); Очевим језиком, Завод за уџбенике и наставна средства Републике Српске, Источно Сарајево (пјесме, 2004); За кандило никад доста уља, ЗУНС Републике Српске, Источно Сарајево (пјесме, Видовданска награда 2004); Прво пјевање о

љубави (пјесме, 2005); Пјесме за вршњаке (пјесме за дјецу, 2006, Књижевни фонд „Свети Сава“, Источно Сарајево); Сјенке, ЗУНС Републике Српске, Источно Сарајево (издато 2006); Чуваркуће и раскућеници, Матична библиотека Источно Сарајево (поезија, 2007); Капелана Кукавићабрду (поезија, 2009, Графокомерц, Требиње); Писци су лажљивци који говоре истину (књижевна критика, 2011, Повеља Књижевног фонда „Свети Сава“); У зрну пубертета (поезија за дјецу, „Бесједа“ Бања Лука, 2013); Прстохват љековитих ријечи (књижевна критика, Књижевни фонд „Свети Сава“, Источно Сарајево, 2013); Кумо-

Недељко Зеленовић (1958–2022)¹

¹Фотографија књижевника Недељка Зеленовића преузета је (3. маја 2023. године) са следећег линка: <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.youtube.com%2Fwatch%3Fv%3DGYXvR2acDCw&psig=AOvVaw1d2MaFvDT9xUH-vzEvCKKp&ust=1683191362768000&source=images&ccd=vfe&ved=0CBMqJhxqFwoTCOjYicz2P4CFQAAAAAdAAAAABAQ>.

ва сламарица (приче, „Бесједа“, Бања Лука, 2014); Све да имам, одакле ми (поезија, ЗУНС, Источно Сарајево, 2014); Кратко чишћење грла (поезија, Матична библиотека Источно Сарајево, 2016); Сјетовање (поезија, „Бесједа“, Бања Лука, 2017); Походник по својој вољи (поезија, „Бесједа“ Бања Лука, 2019); као и, у коауторству са (такође прерано преминулим) спортским новинаром Гораном Иванковићем (1958–2012), фотографијама (Рада и Горана Васића) и табелама употпуњена монографија под називом „Фудбалскисавезподручја сарајевско-романијског: 10 година постојања“ (Internationalpress, Српско Сарајево, 2004. године); а и извођена су му поједина драмска дјела. Критика је махом са пажњом испратила скоро све његове прије смрти публикованекњиге, углавном дајући позитивне оцјене. Ми бисмо о рецепцији Зеленовићевога опуса, ипак, више казивали неком другом, погоднијом приликом, у тексту друкчије концепције. Не бисмо чак превише ни истицали особености његових до сада објављиваних дјела, већ ћемо, без исцрпности, дакле у најкраћим цртама, само назначити неке од чешћих тема, мотива и идеја у књижевноумјетничким дјелима овога аутора, без обзира на њихов жанр, а као својеврсни подсјетник да би будуће требало кренути и у нешто дубље анализе.

Љубаву дјелима овога књижевника има и одређенога од оног првог дијела „Канцонијера“, „За Лауринога живота“ (срећом не и од другог дијела), а уз то је ова тематика код Недељка Зеленовића унеколико обојена и тоновима из

српске народне књижевности (а таква је, рецимо, и метрика оних пјесама које и јесу у вези са љубављу). Изван све те приче омогућим узорима – требало би, ипак, рећи како теме и мотиви у вези са заљубљивањима, романтиком, растанцима, патњама, па и оне еротске теме, јесу и потпуно универзални, животне, а не теккњишке. Писац је, уза све ово, дао и један врло занимљив лични печат дјелима – о чему ћемо, надамо се, у што скорије вријеме, написати и понешто више.

Завичај као завичај је, надаље, у цјелини, био један од темељних мотива у дјелима нашег аутора, те је своје крају посветио изузетну стваралачку пажњу. Међутим, (животни) пут носио га је до Сарајева, Братунца, па затим и Српскога Сарајева, које је, послје коњичкога краја, изгледа оставило и највише трага у овој стваралаштву. У Братунцу и јесте издао нека од својих првих дјела, али су родни, средњохерцеговачки крај, те Српско (Источно) Сарајево, у којем је и најдуже живио, пронашли и по највише мјеста у Зеленовићевој опусу. Однос према овим крајевима је топао, надахнут. Зеленовић је у својим дјелима почестоспомињао и гробље на Кукавића брду, у своје завичају, али и људе који су живјели у томе завичају, и притом ка споменутом гробљу и гравитирали (укључујући ту и његове родитеље). Књижевниково вјечно почивалиште је, ипак, (постало) гробље Црквице у Источноме Сарајеву, још прецизније у општини Источна Илиџа. Његовога завичаја сада, практично, више и нема – није се у новије вријеме имало коме ни поставити оно „питање на пра-

гу родне куће“, из Чуваркућа и раскућеника.

Српско (Источно) Сарајево представљено је у Зеленовића, унеколико, као лука спаса, лука мира, али и са пуном свијешћу о ратноме страдању некада периферног сарајевског простора, који се од деведесетих наовамо морао изграђивати из темеља, не би ли невољно избјеглима из некадашњег Сарајева, али и оним генерацијама којеступише у живот или оне које би тек и требало да живе, пружио мира ког и нису ни могли осјетити у ономе бастиону мултиетничности.

Нећемо ићи у детаље, већ ћемо овдје, у вези са претходно реченим, још само у(с)тврдити следеће: Српство и српство су, самим тим, такође један од тематско-идејних комплекса које ипрема мишљењу нашега аутора (и према нашем мишљењу, свакако) треба чувати. Ову мисао код Зеленовића налазимо на низу мјеста у свакоме дјелу, свакога жанра.

Р а з б р а т н и ш т в о и однарођавање, међутим, нису мимоишли ни српски род, на нашу велику жалост, на шта нам је Зеленовић непрестано, из дјела у дјело, указивао, на шта нас је упозоравао, те нас сјетовао да се држимо завјета предака, да се држимо светосавља, те да не каљамо образ ни будућима, зарад нечега ефемернога, а истовремено рђавога. Ваљда ће се они главни кројачи овоземаљских невоља барем међу овима номиналнонашима једном, ипак, усагласити са Зеленовићевим ставовима. Мада, заиста тешко – иако није све (још?) изгубљено...

Књижевна критика је код Недељка Зеленовића сакупљена у двије књиге. То су махом

рецензије, осврти, прикази, на књижевноумјетничку, али донекле и научну, продукцију оних издавачких кућа у којима је и он сам објављивао. Зеленовић је писао о поезији и о прози, али и о књижевноисторијским, лингвистичким, историјским и социолошким студијама. Независно од тога о коме је и о чему је писао, трудио се аутор да буде што сажетији, али и што објективнији, да на мањем простору изнесе главније теме и идеје сваког представљеног дјела. Није се либио ни да жигоше мане описаних дјела, наравно тамо гдје их је било, па чак ни да употријеби понеки народски израз, који и није баш типичан за научни текст или онај који на то претендује. „Ни по бабу ни по стричевима“: може се то сматрати ових двију књига критике, мада је Зеленовић знао каткад мало и претјерати у тону.

Даље, како смо горе практично већ иистакли, монографија „Фудбалски савез подручја сарајевско-романијског: 10 година постојања“, настала 2004. у коауторству са Гораном Иванковићем, сажет је, али и са сасвим довољно прегледних и веома важних детаља, приказ једног почетног, а врло невјероватног и врло туробног, раздобља у фудбалском животу како Сарајевско-романијске регије, тако и тек проходале Републике Српске. Изузетно је знати и то да су, и поред борбе за голи остатак у ратним околностима, неки од људи које смо и имали прилику дуги низ година након рата да срећемо и по крају поврх свега одлучили да оно мало времена између једне одбране огњишта и оне наредне искористе и за покретање једне спортске приче. Зеленовић и Иванковић су као новинари и

као приређивачи урадили одличан посао у једноме незавидноме периоду одмах послје рата, када и није било (оволико) техничких могућности каквих имамо данас.

Књига Домаћа задаћа, такође збирка пјесама за дјецу и замладе, објављена пред сами крај зиме 2022. године у издању бањалучке „Бесједе“ (са у њене корице уврштеним рецензијама Ранка Павловића и Вида Вицка Вукелића, те још са препорукама Давида Кеџмана Дака и сада, нажалост, такође покојне Стевке Козић Прерадовић), појавила се у књижним фондovima библиотеке (и у књижарама?) широм Републике Српске (али и широм Републике Србије) дословно непосредно након смрти аутора, те је вијест о њој одјекнула скоро истовремено са оном о прераној Зеленовићевој смрти. И ову књигу, као и оне претходне намијењене понајприје дјеци и младима, тј. књиге Пјесме за вршњаке и У зрну пубертета, које сигурно нису биле само пјесникови излети из литературе за одрасле или из новинарства, одликују веома сродне особености – посебно изузетна преданост дјеци и омладини, која би требало да стасају у озбиљне, нормалне, разумне, неупитно моралне, особе, које на томе путу, и кроз идилично село и кроз градску вреву, и кроз тугу и кроз срећу, те касније кроз заљубљивања и одљубљивања, брижно и вриједно пратеродитељи, њихови родитељи, те васпитачи, учитељи, наставници, али и многи други људи – с тим што Домаћа задаћа, ипак, и није, као претходне, хомогена у смислу да се у њој налазе искључиво пјесме за ниже дјечје узрасте (и о њима), као у првој,

или пак искључиво пјесме за пубертетлије (и о њима), као у другој реченој. Ипак, у Домаћој задаћи ти дијеловису поприлично преплетени и једнако заступљени.

У заоставштини Недељка Зеленовића, остао је, колико знамо, приовоме свему, и још један рукопис поезије, и то овај пут, ипак, такорећи, за одрасле. Са његовим објављивањем ће се, надамо се, тако у некој скоријој будућности и заокружити, тј. уцјеловити ауторов богати и занимљиви опус – са, како се то може видјети из претходних редова, неких двадесетак жанровски веома разнородних дјела. За овај рукопис сазнали смо ономад, на комеморацији поводом Зеленовићеве смрти – овом приликом, у Културноме центру Источно Ново Сарајево, некадашњој ауторској другој кући, један говорника био је његов колега по перу, Горан Врачар, те је између осталог казао и како је покојнику само неколико дана прије одласка предао рецензију за будуће дјело.

Горан Врачар мисли да је та предстојећа постхумна збирка пјесама Недељка Зеленовића за одрасле вјероватно и нешто понајбоље што је наш поштовани покојник написао. Имајући на уму и његов суд, ишчекујемо, свакако жељно, и приређивање и излазак из штампе и те збирке, да се увјеримо у оно што нам је Врачар тада казао. Ипак, немамо појма када би (се) то свеи могло (о)кренути ка најбољем правцу. Надамо се, свим срцем се надамо, да ће то дјело обогатити како корпус књижевности Сарајевско-романијске регије, па затим и Републике Српске, а тако и, у цјелини, српску књижевност, те да ће ипак

њен излазак имати и одјека на књижевно-културној сцени и у јавности уопште.

На крају овога текста, још само да истакнемо како нам је било драго познавати Недељка Зеленовића, те с времена на вријеме и читати његова разножанровска дјела. Замисао нам је, како смо то и навели у једном од претходних пасуса, да, у некој скоријој будућности, посветимо и више пажње

његовом опусу уопште, а кратка биљешка из свих претходних редова нека буде и нека врста зачетка реализације ове идеје.

Мср Борис А. ЂОРЕМ

О аутору

Борис А. Ђорем. Рођен је 4. 7. 1997. године. Мастер српског језика и књижевности, књижевни критичар, истори-

чар књижевности, есејиста, али и повремено награђиван пјесник. Заступљен и у научним и у умјетничким публикацијама. Каткад, на порталима за науку, културу и умјетност – поред есеја – објављује и кратке осврте о актуелностима у култури. Живи у Источном Сарајеву (Република Српска), гдје се родио, и гдје је и завршио цјелокупно досадашње образовање.

ОСТАВЉАМ ЗБОГОМ

Због успомена
садашњости и будућности,
због проналаска граженог,
и суза тужних радосница,
остављам збогом
једном чекању,
да одморе коначно
изморена лица.

Од узалудности
прича без краја
у колу бирања
истих ријечи,
остављам збогом
високог сјаја
да уљепша бол,
коју вријеме лијечи.

КАДА БИХ...

Када бих све што осјећам рекла,
највише бих вољела да стану,
у тај кавез безвременог почетка,
ријечи које љубав жању.

Када би све жеље остварила,
на посљедњу ставила тачку,
знам да би се ниоткуд појавила,
нека нова, за побједничку значку.

Када бих живот коцкама мјерила,
успјехе неуспјесима важила,
до смрти бих се грешком вјерила
у добијеном оном што сам тражила.

Када би све дошло до краја,
остварила снове, вратила дуг,
тежила бих поново до бескраја,
молила живот за још један круг.

БЕСМРТНО ПРОЛАЗНИ

Пјесма која те рани,
стихом ненаписаним,
наредба је ријечима да ћуте
и тако мора бити,
стиховима незасити.

О томе пјевају све моје пјесме
о парадоксу бесмртности
да смо пролазни,
а бесконачни
и да љубав у нама траје
стапајући
ране у загрљаје...

...и ми смо ми,
пјесмом
бесмртно пролазни!

Драгана ДЕСПИЋ

Рецензија

О ПЈЕСМАМА КОЈЕ СЕ У ЗВИЈЕЗДЕ РАЧУНАЈУ

(Над рукописом „Од смрти јача“
Стевке Козић Прерадовић)

Поезија, посебно она која је клесана мајсторским пјесничким длијетом, одувјек је била јача од смрти, јер је надживљавала свог творца, изазивајући једнаку емоцију код оних који су били ту у вријеме настајања али и код оних који су, у ову својеврсну долину и смијеха и плача, како је већ ко посматра, стигли много касније. За Десанку је сада већ читалачко тридесетогодишње постхумно дружење са њеном величанственом поезијом јасан показатељ да ће та поезија још дуго да свијетли на небу лијепе ријечи. Код Стевке је то вријеме још увијек кратко, али је лако наслутити по основу квалитета и грнадиозности њеног опуса да ће њена поезијатакође имати своје вјернике још дуго након што се преселила у другу димензију.

Да, пјесници су јачи од смрти, јер себе остављају нераскидиве нити, нити које их везују за неко будуће вријеме, јер ће поезија преживјети без обзира на повремене кризе везане за преиспитивање њеногучешћа везаног за обликовање модерног човјека. Не треба се бринути, јер када би нестала поезија нестало би и свијет, јер свијет без емоције није свијет, бар не онакав какав га је замислио

створац. С тим у вези на почетку треба рећи да је ова збирка једна чиста збирка емоција која је настала из везе, назовимо је телепатском, која је постојала између двије водеће пјесникиње са једне и са друге стране Дрине, везе која се није прекинула ни након физичког одсуства Десанске Максимовић. Наиме, Стевка која је у Десанки видјела прво своју учитељицу, а касније и своју старију сестру, у инспиративним пјесничким ноћима обраћала се Десанки тамо негдје горе на небесима „тражећи савјет“ или бар потврду да је оно што је завршило на папиру вриједно будућности. То, „шта би рекла на ово Десанка“, могуће је да је била и једна позитивна аутоцензура, тако да можемо рећи да је та веза са Десанком, која никад није била прекинута, између осталог била и покретачки замах доброг дијела Стевкине поетике. Из тог разлога можемо рећи да је збирка „Од смрти јача“ видљиво невидљиви сусрет двије вјернице ријечи у небеској измаглици, сусрет који није био замишљен баш тако, да се деси у једној димензији, али изгледа да је Господ хтио другачије.

Тек, ова збирка је документ који ће у будућности свједочити о томе да, када се

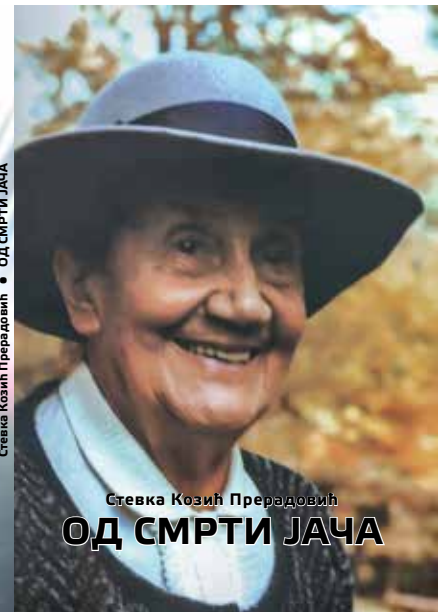
двије бљештаве звијезде састану тамо негдје у бесконачности, настане истински поетски прасак који их учини јачим од смрти и јачим од заборава. Узимајући у обзир да је и заборав једанод видова смрти, онда је у случају Десанке и Стевке, или Стевке и Десанке, једноставно нема бар не док стиховима радују све оне који се налазе са ове стране дуге. Јер стихови су чудо, поготово када су повезани и када додирују нешто или некога. Тек, поетске перјанице, Десанка са десне, а Стевка са лијеве стране Дрине у истом крвотоку ријечи, повезане на начин, како је то снивала и замислила Стевка, престављају извор и ушће ријеке која се преселила у сан и на чијим обалама вјетар шапуће успаванке ивама са расплетеним косама.

Пријатељство Стевке и Десанке датира одавно, а деси се прије стварног физичког упознавања, јер двије пјесничке громаде са сличном поетиком морале су се срести у поетским измаглицама, у праменовима посетских стрела, на путевима за Грачаницу и Ису, још од првих корака направљених у Бранковини и у Лијевчу. Тек свакоме је по рођењу уписан пут, и све оно што га чини, тако да је и књига „Од смрти јача“ дио тог бесмртног хода који оставља јасан траг на хоризонту. Свој омаж Десанки и

пријатељовању, стваран пуних тридесет година, Стевка отвара са хаику поезијом, односно са мислима у сликама, у којима се преплићу Бранковина и Бања Лука, свијет љубави и свијет патриотизма, свијет сјећања и свијет непролазности, свијет Крваве бајке и свијет Пута за Ису, свијет поезије и свијет шешира, по којима ће, између осталог, обе ове наше поетесе остати упамћене. Ове минијатуре пуне поетског набоја представљају увод у епистоле пријатељства, које на директан или индиректан начин свједоче о већ поменутиим нитима између Стевке и Десанке. Тако у пјесми „Згуснута у ријечи“ Стевка на мајчином гробу крај још свјеже хумке води имагинарни дијалог са Десанком која јој учитељски говори да треба схватити да „... наш живот, дете, не може цео бити бајка“, суочавајући се и сама са властити усудом и жалећи што нема никог ко ће је, када дође за то вријеме, исратити на начин на који то ради Стевка. У то вријеме, те 1989. године, дружење двије поетесе трајало је већ преко двије деценије. Стевка нам поетски, а како другачије и очекивати, доачарава ту драгост првог и посебно другог сусрета, када је то пријатељство грађено на темељима срушене Бања Луке (земљотрес из 1969. године). Тај Десанкин потез, да као подршка својој пјесничкој сабраћи „дође у срушену Бању Луку оставио је неизбрисав траг код Стевке која се том мотиву неколико пута враћала у свом ставралаштву („Духовни, Десанка, уздиже мост / тим топлим ријечима, међу нама / Убрзо, ја написах пјесму Гост / која је

Стевка Козић Прерадовић

Стевка Козић Прерадовић

ОД СМРТИ ЈАЧА

преведена и у књигама“). Двадесет година касније настаје Стевкина пјесма „Лифт“ која говори о новом сусрету, али сада у амбијенту, из више угла обновљеног града, у својеврсном бањалучком „Титанику“, који се дигао као феникс из пепела и гдје станују птице пјесничке.

Сљедећи циклус „Епистолe смрти и лудила“ такође говоре о једној врсти Титаника, о бившој Југославији, о потоку те државе, о њеним задњим данима, који су, Господ је то уредио били и посљедњи земаљски дани Десанке Максимовић. Ниједна пропаст није безазлена, посебно пропаст једне сложене државе каква је била бивша Југославија. То је вријеме у којем „Умножи се страх“ (Мјесец и ја гладни / Вечерамо касно / Пола труле воћке), умиру звијезде („Смрт звијезде“ - Ноћас ми се чини / Над кућиштем, дједе / Да више не живе / Само мртве језде), вријеме у којем су сва славља апсурдна („Славље“ - Издах из груди / врућ као метак / пали божићње бадњаке / по обронцима Бањалучке) и вријеме задњег снијега („Задњи снијег“ - Испред и иза

мене, сметовима, / Одмотава се тромо ратна степа / На брду пахуља прворођен Син / Пови га мирнодопска зима лијепа / А ова ми леди фебруар у вени / Сантом, до неба, гаси љепота. / И у Београду / Задњи снијег / Десанка се опрашта). У овим пјесмама Стевка нам показује своје општепознато и признато мајсторство када је кратка пјесничка форма у питања. То су пјесме у сликама, са зналачким извајаним стиховима у којима нема ништа сувишно, пјесме у симболима и наговјештајима које остављају простора читаоцу да настави слику, не и подразумевано пјесничку, у правцу у којем га поведу рефлексije.

Сљедећи циклус „Епистолe опстанка“ су пјесме посвећене Десанки, пјесме разговора и пјесме које зидају вјеру, те пјесме сусретања, било да се ради о видљивом или невидљивом сусретању. У овом циклусу Стевка неријетко Десанку посматра као учитељицу чији јој савјети, препоруке и ријечи недостају тако да ту има и замолница („Закон нерањивости“ - Учитељице, / Реци цару Душану / Да ми врати душу разорену / И подучи закону

нерањивости) или („Цврчак на гранати“ - Можеш ли бар латицу цвијетка / док дишеш покошене траве / Удјенути кроз кључаоницу / цврчку око главе), и сјећања која учитељицу преображавају у звијезду водилу („Жена – птица“ - Кад смо је понели / До одра / То не беше она / Коју смо знали / Већ / Жена – Птица) и сновиђења („Косовским друмовима“ - У Твом лику, Десанка, / Валентина Питулић / пјева о сеобамаи опстаје...), те друмовања кроз Бранковину, Београд, Бања Луку, Косово, Белобрешку, Сент Андреју, преко Панчићевог врха, Ибра и других топонима везаних за велику српску пјесникињу. Ове пјесме посланице одишу љубављу, изузетно зрелом поезијом, ткањем за Десанку у бојама, које не губе на интезитету кроз читав циклус. У овом циклусу се налазе и двије антологијске пјесме Симонида и Мирино наливперо. И док је Симонида по канонима Попине поетике утегнута, херметична и вишезначна, гдје свака ријеч одишући дубином представља право благо у малом (На зиду вјерујућих, била сам вијековима / најљепша фреска ... Видик ми сеже / до свода вјерујућих / плавна потиљку.), дотле је Мирино наливперо ослобођена утега, иако тужна у исто вријеме и распјевана поезија, поезија која у болу Србије, који је интезивиран посљедње године прошлог миленијума, проналази ријечи охрабрења и наде. Ова пјесма у причу о Десанки уводи и трећу знамениту српску пјесникињу Миру Алечковић, која нашој ауторки дарује највећи дар који може пјесник пјеснику дати – наливперо (Узми ово

перо у њему се истина крије / па пиши о свему ти знаш шта ћеш рећи / Преживи са мном бомбардовање Србије / свих 78 ноћи и дана, чувало мир у нама / и колијевку од бомби монструма са неба / С М Р Т су бацали (опрост наш им треба) / Боже, убице из свих рака нек прати тама).

Овај циклус као и свеукупно Стевкино стваралаштво обично се неоправдано везује за бијели, односно слободни стих. Не наводимо ово без разлога јер ћемо само у овом циклусу наћи неколико одличних пјесама које су писане везаним стихом. Примјера ради, десети и једанаести сонет из сонетног вијенца „По жељи Емировој“, те пјесма „Наш Сибир“ које су писане на традиционалан начин са римом која је обично неуобичајена и неочекивана, што јој подиже аутентичност.

У Епистолама између неба и земље које отвара „Тачка мрамора“ пјесма посвећена слијепом гуслару Филипу Вишњићу (Из буна прадавних опсенарских зора / Слетјела је душа у тачку мрамора) налазе се посветнице онима на небу и онима на земљи, односно онима који су обиљежавали и освјетљавали своју епоху свјетлима поезије која не тамни.

Тек, понекад су као што рече ауторка у својој пјесми „Ствари су понекад паметније од људи као рецимо мој љубичасти шешир“, јер шешир може много штошта да покрије и врлине и недостатке, а огољено тијело је такво какво је у оку посматрача, без амбалаже и без додатака који могу да утичу и овако и онако. Без обзира на то предмет пјесниковог проматрања су

људи, људи који су на разне начине задужили овај свијет (Вишњић, Пелагић, Арије Ливне, Ђопић и др.), људи који су и са шеширом и без њега плијенили пажњу. Овај циклус представља одличан увод у завршни циклус Епистоле за вјечне душе који представља логичан завршетак рукописа „Од смрти јача“ Пјесме посвећене углавном тјелесно мртвим душама, душама које се сада додирују у универзуму Стевка је дала омаж неколицини својих пријатеља, са којима је укрштала своје пјесничке стазе (Песа, Ненадићи, Витезовић...) и који су сада на небеској стражи пјесништва.

Рецимо на крају да је Стевка, сада када је заједно са Десанком овим рукописом, заиста показала да је од смрти јача и да ће њене пјесме бити путокази неким другим младим пјесникињама, као што су Десанкине биле Стевки. Ради се о пјесмама које ће надживјети своје вријеме и које ће бити још један каменчић у биографији Десанке Максимовић, а један свјетлуцави камен у библиографији Стевке Козић Прерадовић.

Додајмо, још да у поезији нема прекинутих нити, већ само паучине која се покатак зна навити на дјело које чека свог новог пјесничког Колумба, не да открије неоткривео, већ да открије покривено.

Надам се да ће и будући читоаци дијелити моје усхићење овим Стевкиним омажом Десанки али на крају испадне и самој себи, омажом који се као што рече Превер „у звијезде рачуна“.

Миладин БЕРИЋ

У Удружењу књижевника Србије

Портрет младости

Евита Бојковац представила пјесничко стваралаштво на књижевној трибини Удружења књижевника Србије

Млада дервентска књижевница Евита Бојковац представила је на трибини „Млади долазе“, одржаној 15. септембра 2023. године у сједишту Удружења књижевника Србије у Београду, своје три пјесме.

Евитина сарадња у овом пројекту је постојала и раније, кроз учешће на конкурсима и заступљеност у зборнику „Млади долазе“.

– Кроз пројекат „Млади долазе“, Удружење књижевника Србије даје шансу младима да искажу свој таленат и рад, са циљем да интензивира и подржи рад младих умјетника на пољу поезије и прозе, каже млада пјесникиња.

Иначе, у посљедње вријеме, Евита је била веома активна у подручју умјетности. Прошли мјесец обиљежило је учешће у бројним књижевним пројектима и манифестацијама, од којих се могу издвојити учешће на Пјесничким сусретима у Дервенти и Свечаној академији одржаној у Дервенти, на којој јој је Удружење европске академије српских наука и умјетности из Словеније додијелило Признање са златном значком.

Са својом пјесмом и ликовним радом заступљена је и у часопису „Глас културе“ промовисаном у Теслићу, који је окупио умјетнике из цијеле БиХ, али и шире, чији су радови настали кроз конкурс објављен поводом Дана општи-

не Теслић. Такође, илустровала је збирку пјесама за дјецу књижевнице Стевке Козић Прерадовић, а која ових дана изашла из штампе.

Евита је рођена 2005. године у Дервенти, гдје живи и ства-

ра, а до сада је објавила седам књига, од којих шест књига поезије и једну књигу кратких прича, а прву књигу „Лептирова чајанка“ објавила је 2016. године. Добитник је бројних признања и награда. Тренутно припрема нову збирку пјесама.

Рецензија

Демодокова пјесма

(Радмило В.Радовановић: ДЕМОДОКОВА ПЈЕСМА, Клуб умјетничких душа, Мркоњић Град и Арт принт, Бања Лука, 2023.)

Свеколики поетски свет Радмила В. Радовановића уобличен је у Демодоковој пјесми у складу с особеним двојним начелом. То начело подразумева постојани преплет дијахроније и синхроније, то јест древности и савремености, као и имагинације и факата, ониричког и збиљског, старогрчког мита с елементима препознатљиве свакидашњице. Антички полу-богови, богови и хероји у поезији овог песника једнако су „стварни” и блиски као његови пријатељи, комшије, рођаци, савременици уопште узев...

Радовановић посебно устрајава у учинцима и вредностима митопоетске врсте. На њима он темељи идентитет властите поетске постмодерне ауре. Истовремено, делећи позицију ерудитног песника, Радмило В. Радовановић се исказује као сабрат Драгана Јовановића Данилова, али и као хотимични баштиник светске песничке ризнице, истински космополитски лирик чији су високи узорци, у најбољем смислу речи, рани Миодраг Павловић и Јован Христић, односно један Рилке или, рецимо, Кавафи.

Радовановићева лирска „стратегичка” подразумева племениту реторику, акцентовање симболичке и тек делимице метафоричке функције речи, слободни стих проткан местимичним римама, чешће

асонанцама. А његова лирска реторика, опет, укључује бројне евокације и инвокације и подразумева градњу веома избирљивих језичких склопова. Та реторика може се именовати и као дисциплинована, особено осмишљена говорљивост; оно што ваљана поезија најчешће уистину и јесте.

Посебну занимљивост Радовановићевог песничког поступка налазимо у окриљу мале лирске митографије-више наговештене но до краја саопштене - а саткане на завичајној подлози (Дивин, Билећа, Мркоњић Град, Требиње, Чапљина). Њени елементи исијавају ту и тамо из стихова Демодокове пјесме као истински алем-каменови намењени посвећенима, свима што лепоту и бол завичаја носе у души и срцу васцелог века.

Једнаку пажњу привлаче и оне Радовановићеве песме у којима је, сагласно самом наслову књиге, присутна и делатна језичко-поетска стилизација ослоњена на искуство, лапидарност, елиптику и молске акценте древних божанстава. Реч је, заправо, о томе да је наслов ове књиге осмишљен (оправдан) како на семантичко-симболичком, тако и на непосредном обликотворном плану.

Све што је у трагању за битним обележјима и одредницама Радовановићевог поступка у Демодоковој пјесми досад издвојено и истакнуто

учвршћује нас у уверењу да је пред нама аутентичан песник, зрела стваралачка личност и истанчан лирик. Отуда без икаквог оклевања ваља нагласити да је Демодокова пјесма књига која - у актуелном многогласју савременог српског песништва - ваљано репрезентује глас свога аутора и заслужује темељну читалачку пажњу.

Београд, 6.5.2023.

Мр Срба ИГЊАТОВИЋ

Херцеговина

Тражим у старим књигама
Једну једину ријеч
Херцеговина
Ријечи камен кадуља пелин
Смиље лаванда раштика
Те ријечи понављам
Хоћу да их сачувам
Од заборав
Хоћу тој мојој земљи
Осим загрљаја љубави и пољубаца
Да напишем једну прелијепу пјесму
Чије ријечи сви распознају
Испод звијезде Данице
Испод звијезда југа
Пружила се брда
Крш поља и камене куће
Безгласни вртови
Виногради смокве маслине
Људи који мукотрпно раде
Људи који рано иду у Хад
Из дубине ове ноћи
Кажем пјевам причам зовем
Херцеговино
Трчим лутам хитам
У твоје наручје
У твоје насмијано лице
Пјевам рецитујем волим
Волим те
Волим твоје име
Херцеговино
Загри ме

Моја улица

Ова улица има
Свој почетак и крај
Она траје
Неких стотињак метара
У тој улици
Станује она
Која ме сагјерала у један кутак

Своје библиотеке
 Ту је моје боравиште
 Ту је њезин поглед
 Ту моје срце дише
 И прескаче
 Оно ту воли
 Оно ту пати
 Носи своју радост
 Носи своју патњу
 У ноћима неким
 Ту ћу још вољети
 У ноћима неким дугим
 Ту ћеш ме изгубити
 Ту ћеш ме наћи
 Из тог тужног сна
 Једном ћеш ме испратити
 На Острво блажених
 У царство мртвих
 У наш неспокој
 У наше Рајске вртове

Слијепец

Слијеп као ово вријеме
 Очи у непочину
 Очи у магли
 Очи слеђене у бијелом
 Узалуд неко пружа руке
 Нада мном чује се звук
 Полако увлачим се у себе
 Рушим се
 Не знам који је дан
 Не знам кад је вече
 Кад је јутро
 Не чујем ничији глас
 Чујем самог себе
 Затворен у себе
 Зурим у ништа
 Колико очију туђих
 Сад ме посматра
 А ја тражим своје очи
 Своју сјенку своје ја
 Моје ријечи су нејасне
 Само их Харон зна
 У једној ријечи
 Мрак само мрак
 Сунце се неком другом рађа
 То нисам ја
 Ја носим у својој глави ноћ
 С времена на вријеме
 Удишем свој дах
 За мном се пружа прах
 Само прах

Мрки Град

Мрки Град
 Сад је мој град
 Он у себи носи
 Мир и срећу
 Он је душа пуна наде
 На свом ободу
 Крије мисли
 Гробље и гроб уз гроб
 Са Лисине и Оругле
 Многе су водили снови
 Многи су овдје вољели
 У даху умирали
 Из живота нестајали

Из звијезде пламтеће
 Из смрти поново изниче
 Изгради се обнови се
 Из мрака одвоји мрклину
 У наше очи кану
 Свјетлосну даљину
 Гласове наших срца претвори
 У звјездани простор бескраја
 Овдје се поново чује дјечији јав
 Човјек и жена магијски излазе
 На нови Млијечни пут
 Урањају у нови дан
 Урањају у свој лијепи
 Мркоњић Град свој Мрки Град
 Издиже се над безданима
 Из хиљадугодишњег сна
 Осјетивши окус пепелишта
 Поново бива темelj
 Радмило В. РАДОВАНОВИЋ

Радмило В. Радовановић рођен је 28. 8. 1957. године у Дивину код Билеће. Школовао се у Требињу и Мостару.

За свој књижевни рад добио више значајних награда и признања. Заступљен у многобројним зборницима, часописима и антологијама. Члан је Удружења књижевника Српске и Удружења књижевника Србије. Превођен је на више страних језика. Живи у Мркоњић Граду.

Објавио је пјесничке књиге: Сузе (Пљевља: КПЗ, 1976), Ово вријеме (Мркоњић Град: СКПД Просвјета, 1994), Тамница шкољке (Бања Лука: Глас српски, 1995), Метаморфоза бића (Бања Лука: Глас српски, 1997), Раскошна тамница (Бања Лука: Глас српски, 1998), Епитафиус (Београд: Апостроф;

Бања Лука: Глас српски, 2000), Морфејски сан (Београд: Просвета, 2001), Дивинска Микена (Бања Лука: Глас српски, 2002), На обалама Лете (Београд: Нолит, 2003), Очи бездана (Београд: Народна књига, 2004), Банкет уклетих (Бања Лука: Глас српски, 2005), Пребивалиште пепела (Бања Лука: Глас српски, 2007), Дивинске свјетлости (Избор поезије 1976-2007, Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства, 2007), Пуста обала, о Тетида (подружница Бања Лука: Удружење књижевника Српске, 2009), Млади Адонис (подружница Бања Лука: Удружење књижевника Српске, 2011), Жал за Еуридиком (Бања Лука: Арт принт, 2012), Писма Афродити (подружница Бања Лука: Удружење књижевника Српске, 2014), Капије Хада (подружница Бања Лука: Удружење књижевника Српске, 2015), Елеусински сонети (подружница Бања Лука: Удружење књижевника Српске, 2016), Недоречени Орфеј (Бања Лука: Арт принт, 2017), Аполонова лира (Бања Лука: Арт принт; Мркоњић Град: Клуб умјетничких душа, 2018), Тезејев јав (Бања Лука: Арт принт; Мркоњић Град: Клуб умјетничких душа, 2019), Збогом Алкиноја (Бања Лука: Арт принт; Мркоњић Град: Клуб умјетничких душа, 2020), Орфејев жал (Бања Лука: Арт принт; Мркоњић Град: Клуб умјетничких душа, 2021), Дивински Орфеј (Бања Лука: Арт принт; Мркоњић Град: Клуб умјетничких душа, 2022) и Демодокова пјесма (Бањалука: Арт принт, Клуб умјетничких душа, Мркоњићград, 2023.)

Интервју „Сутра“: Војон Тривуновић, књижевник

Смедеревско цвијеће поезије

Два су бањалучка књижевника тријумфовали на Смедеревској пјесничкој јесени – Тривуновић је добио „Златну струну“ а Ранко Павловић „Златни кључић“

На овогодишњој „Смедеревској песничкој јесени“, једном од најстаријих и најзначајнијих књижевних манифестација не само у Србији, него на балканским просторима, традиционалну „Златну струну“ добио је бањалучки књижевник Војин Тривуновић за књигу „Опкољено коло“ која је двојезично (поред српског, преведена на енглески) објављена у Смедереву. Разлог је то више да разговарамо са лауреатом о овом (на несрећу, у Бањалуци достра скрајнутом, бар информативно), што Тривуновиш ни

по чему није заслужио, као што то није заслужио књижевник Ранко Павловић, који је на 54. Смедеревској песничкој јесени добио награду за стваралаштво за дјесу и младе „Златни кључић“. Али, о том – потом!

На расписани конкурс Смедеревске песничке јесени послали сте рукопис под шифром „Прољеће јесени“. Међу осамдесетак рукописа ваш је с насловом „Опкољено коло“ првонаграђен. Шта то значи за вас, будући да нисте млад пјесник, већ одавно афирмиран?

-Сасвим случајно „налетео“ сам на конкурс који је расписан од стране 54. Међународног фестивала „Смедеревска песничка јесен“. Морам рећи да на пјесничким фестивалима, до сада нисам учествовао, нити сам слао своје пјесме. Додуше, морам признати да су неки моји пријатељи, без мога знања слали моје пјесме на неке фестивале, тако да сам ни крив ни дужан био више пута награђиван. Овај конкурс је посебна прича, ради се о једном од најстаријих и најпризнатијих пјесничких фестивала. На конкурсима за поезију нисам учествовао јер немам добру вјеру у њих, нити ми је стало до награда с којима се, ако није ружно казати, могу само „сликати“. Иначе, све сам сигурнији да поезија није за такмичење и дазање у „небеса“ побједничких пехара. Она је разбудилница поспаног свијета. Не признајем, прво (и потоња мјеста) за поезију. Ако већ постоји награда, она треба да остане, једна и једина. Моју предност сам угледао у тајности смедеревског конкурса. Рукописи су се слали под шифром и у шифри сам видео метафизичку побједу посебности моје поезије. Своје ауторско име скрио сам у шифри „Прољеће јесени“. Сматрао сам, а сада се и увјерио да је овај смедеревски фестивал организован на највишем нивоу и да се усред јесени уз смедеревску тврђаву расцвјетало цвијеће поезије. Отуда је и та шифра. Најбитније ми је било да ће жири оцјењивати приспјеле рукописе не знајући ко су аутори,

дајући подједнако свима шансе за награду. И, наћох се у шанси. Освојих „Златну струну“, а да на руци нисам имао никог, или на нози, фудбалски речено да ми је неко могао да набаци награду. И овом приликом се захваљујем свима који су на било који начин допринијели овом мом (по) расту на поетској сцени. Нарочито проф. др Даници Андрејевић, председници жирија која је на свечаном уручењу награде, пред (много)бројном публиком високооцијенила моју књигу и потврдила мој поетски правац сажимања ријечи, односно економији ријечи у пјесми.

Посебна захвалност и уредници едиције „Златна струна“ Биљани Миловановић Живак, те сјајној Даници Утретиновић којој није било лако да моју „тешку“ поезију преведе на енглески језик. Тако је књига „Опкољено коло“ објављена двојезично. Не смијем заборавити ријечи хвале за дјевојке Ану и Ивану. Оне су бдјеле над фестивалом и својим шармом све (по)дизале. Директора фестивала, Миљана и његову замјеницу Марину, не смијем хвалити, јер можете онда помислити да је све било намјештено.

Тешко је рећи, шта ми ова награда значи, а значи ми, ето... Кажете да нисам више млад писац, али ова ме је награда подмладила. Поезија, иначе има задаћу да све око себе млади. А на констатацију да сам афирмисан стваралац, је дискутабилно, јер нисам никад трчао ка јавности, тако да су ме својим гурањем у редове прве многи претекли. Просто, нисам се знао радовати ни када сам објављивао као веома млад аутор у скоро свим ондашњим новинама и часописима, миле нам СФРЈ. И био међ најталентованијим младим пјесницима. Ни сада се не умијем посебно радовати, а требало би, да је, рецимо, неко други на мом мјесту. Али, поезија је радост стварања. Нека тако буде.

Књига је објављена и промовисана на овогодишњој Смедеревској пјесничкој јесени. Како сте то примили?

-На ово питање сам донекле одговорио. Како сам доживио? Одушевио ме је срдачан аплауз око 300 посјетилаца, на свечаном уручењу награде „Златна струна“ у великој сали смедеревског културног центра. У кратком обраћању, након што што сам примио награду (по) јаснио сам извор од којег је истекао наслов књиге „Опкољено коло“ и рекао да је још наш велики пјесник Душко Трифуновић устврдио да моја поезији поиграва у ритму Гламочког кола. А, било је то у доба кад сам имао седамнаест љета. Наравно, на крају сам казао пјесму Опкољено коло. Вјерујем да су

Вук као Вук

Тек му је шест и по година, а Војин унук Вук Тривуновић, у свом домену и окружењу, потврђује дједовско наслеђе – само у другој врсти умјетности. Вук је недавно глумио Вука Караџића и сви који су га видјели веле: Вук је прави Вук!

сви схватили да би могло бити опкољено наше национално, српско коло. Ако већ није. И да се налазимо у глумом колу.

Морам рећи, да ми је снагу на тој свечаности давао и наш познати и признати писац Ранко Павловић, добитник „Златног кључића“, награде највишег ранга. Знате оно, нека свога, па и у гори вука.

Ријетко писци одавде добијају награде у Србији. Како је ова вијест о награди примљена у овим нашим књижевним просторимаа?

-Наши медији ништа нису упратили. Није (им) важно. Али су готово сви значајни медији у Србији писали о пјесничком фестивалу. Чак је о нама писано и у кубанским средствима информисања. И министар културе Кубе ми је честитао награду Кубе и позвао да будем његов гост. Има времена, писаће онда кад им понестане „шкакљивих“ тема. Превладава, нажалост мишљење да је поезија мртва, али да то још нико није јавио. Честитали су ми многи људи. И неки писци, чланови Удружења књижевника Републике Српске. Показало се да знају шта вриједи, да не будем скроман. Живјела поезија!

Р.Пр.

Причаоница

МАЈСТОР ФИЛИП

Сусрет снова из снова и снова у јави, ријетко се деси. Обично је то посљедица наглашене жеље за лијепим догађајима, не оствареним плановима, или пак судар свијести са наметнутим нормама проглашеним за реалност, с којима се не миримо лако. „Де жави“, рекли би французи или интелектуалци у намјери да их разумију ријетки. Њих ћете чешће срести него сусрет о коме размишљам, а који по правилу препознате у тренуцима кад им се нај мање надате.

Идући на вашар, што се у Шиду одржава сваког петнаестог дана у мјесецу, поглед ми привуче црвено парче плиша у излогу продавнице метраже на килограм. Вјерујем да бих крај тог излога прошао као и крај многих других да нисам видјео и смотак шујташа¹ у бојама националне заставе, што је једним својим крајем вирио испод плиша.

Пред очи ми дође Филип, кројач из Бањалуке, мој ратни друг и ведро старина са дјечијом искром у оку и врцавим досјеткама.

Није се много интересовао за политику, али кад год би по његовом мишљењу, што није безначајно нагласио, осјетио неку неправду, сједао је за своју машину и од шарених крпица почео шити пинокија.

„Имао је право мајстор Ђепето, лажови се морају открити“, тумачио је Филип на свој начин стару бајку.

Живот је пролазио, број шарених, већих и мањих

пинокија се повећавао па смо у договору нас двојица испод сваког написали пар ријечи о „чврстим обећањима“ политике.

Топлину тог Филиповог радног кутка са луткама, старом „Сингерицом, малим кројачким столом, маказама и ватрометом шарених крпица испод њега, могао је осјетити само мали број пријатеља што се повремено ту знао наћи. Махом су то били ратни другови јер је Филип, поред тога што се посебно поносио тим дијелом свог живота, уважавао људе који су све ратне дане преовели заједно с њим.

Дуги разговори о тренутној ситуацији никад нису завршавали патетично, јер су лутке са полица налагале да у сваком од нас влада ведрина и дјечија радост сусрета.

Пред шидском продавницом завршио се мој план одласка на вашар. Ушао сам, купио пола метра црвеног плиша, толико га је било у том комаду, и два метра шујташа.

Продавачица, навикнута на свакакве поруцбине, осим симпатичног погледа, није рекла ни ријеч, а ја, док сам плаћао, нисам одвајао поглед од смотуљка и кесе.

Башта оближњег кафића била је моја сљедећа станица гдје уз кафу отпоче у сну доживљени пут:

Дан је био радни, јер Филип недељом никад не ради, а тај дан кад сам га последњи пут посјетио био је са маказама у рукама. Кафу, које смо у рату често били жељни, одмах нам је спремила Ружа, Филипова супруга и Теодорина мама, једино дијете

које су њих двоје имали. Кроз разговор сазнах да је Огњен, Филипов унук, прошли мјесец дипломирао и стекао звање инжењера текстила. У то име наздрависмо са по чашом вина.

„Био је то једини компромис на који је Огњен пристао. Како је од малих ногу крај мене растао, заљубио се у „иглу“ и хтио као и деда да постане кројач. Једва сам га одговорио и пристао је да заврши факултет, али само текстилни.“

На тренутак застаде, као да се нечег важног сјетио и настави:

„Нека има диплому, али друже мојх ја мислим да ће он остатак свог живота провести са маказам и кројачком кредом. Има дјевојку с којом се упознао на факултету и умјесто у кафићу њих двоје више времена проводе овдје у радионици него ја. Није ми баш драго, млади су треба да се проводе, али ја ту више ништа не могу. Није ни фер, момак је добар и мислим да ће бити прави човјек! Њих двоје имају своје снове. Често причају о моделима модним ревијама, својим колекцијама, а чини ми се даби жељели имати и своју продавницу, бутик како кажу. Подржаћу их коли год могу. Унук је то пријатељу!“

Некако спонтано разговор оде другим током и као што то код старијих обично бива, одлутасмо у прошлост и сјећања. Ведар дух мог Филипа није дозвољавао да ми, сад дискретни, а сад широки и осмијех не сила са лица.

Фармерице, каро кошуља са заврнутим рукавима, кројачка креда и маказе били су његов „имић“.

¹ шујташ - украсни, обично свилени гајтан (врпца) претежно на одјећи

Ту енглеску ријеч је придодавао свом имену кад је желио да се нашали на свој рачун. Дуже праменове, некада црне косе, често је склањао са чела провлачећи прсте кроз њих, а они су се сами од себе дијелили по раздјељку на средини тјемена, наглашавајући и онако издужено лице.

У нашу кафану мој пријатељ је увијек долазио у одијелу које је сам сашио, а носио га је тако да су сви који су га макар мало познавали, могли осјетити да је на та одијела посебно поносам.

Промоцију нових одијела, што их није тако често шио, чувао је за посебне прилике. Већа дружења, званична или приватна, одлазак на славу или на промоције мојих књига на које сам га са посебним задовољством позивао. Не ријетко је знао дати стручан коментар на наша конфекцијска одијела. Никад се није упуштао у коментарисање нечег што није добро познавао. Особина коју смо сви поштовали и цијенили..

При одласку са тог нашег последњег сусрета, на трен сам зауставио поглед на кројачком столу у видјео комад црвеног плиша испод којег је вирио шарени шујташ.

Примијетивши у шта гледам Филип узе тканину и свилени гајтан паму, помало одсјечно, рече да сједнем:

„ Видиш, овај комад плиша сам прије неки дан купио у продавници италијанске метраже на кило.

Нећеш вјеровати, у последње вријеме често размишљам о протеклом животу. Ваљда што доста времена проводим у друштву и разговору са Огњеном, а и старост некако то истакне.

Прије извјесног времена ухватим себе да размишљам о мом деди, ратнику, солунцу.

Добио је медаљу за учешће у пробоју Солунског фронта. Као да је јуче било видим га како поносно прича о свему и у рукама врти ту медаљу., а знала је годинама бити у таме неке од фијока које се ријетко отварају.

Па онда се сјетим мајке што је за предан рад, једног првог маја, добила медаљу рада.

Бога ти сви сви нешто добише, да би ми њихови потомци могли бити поносни на њих и повремено се, макар на час присјетити неких давних времена.

О томе сам разговарао са унуком. Зна он да сам се ја од првог дана, па све до краја рата борио за ову нашу Републику Српску.

Ех сад! Не знам који ми ђаво би те ја, кад сам ономад угледао ово платно, купим га и чврсто одлучим да од њега сашијем јастуче. Обрубих га шујташом, видиш да је у бојама наше заставе и да оно сачека међу овим пинокијима, дан кад ћу и ја добити неку медаљу или одликовање.“

Своја стара лица, украсисмо широким осмијехом и сасвим спонтано се загрлисмо.

Како сам примијетио да Филип причу није завршио, сједох:

„Лијепо је знати да си као потврду за добро учињено дјело израз родољубља, награђен.

Опет, оно што ме посебно забавља, кад сашијем ово јастуче сашићу и једног пинокија са великим црвеним носом, а замолићу Веру да ми у својој везионици извезе једно одликовање. Пришићу га на лутка, а њега наслонити на ово јастуче. Биће тојош једна приповијетка на овој мојој полици.“

Осмијех који смо обојица имали на лицу ни мало није личио на онај претходни, али смо

знали да управо тај израз вјерно одражава осјећања и прати нашу честу не вербалну комуникацију.

Растали смо се са обавезним „зар већ од одлазиш...“ и мојим „видимо се на додјели одликовања!“

Башта шидског кафића већ се скоро препунила људима што су се враћали са вашара, кад ме двоје лијепих, младих људи, заклео бих се да ни то није случајно, упитало да ли је слободно да сједну за мој сто. Потврдио сам рекавши да управо одлазим и кренуо кући.

Уз пут као да сам остао сам у граду. Нисам никог примјетивао.

Попут глумца, што након представе дуже „излази из улоге“ не одлазим од Филипа.

Има томе можда и пола године, кад сам сазнао да је мој пријатељ умро.

Сахрањен је тихо и у присуству уже породице, како је и желио.

Кад сам их телефоном назвао да изјавим саучешће, поред размијењених устаљених топлих ријечи, Огњен ми рече да је два дана након што је Филип сахрањен, Вера донијела везено одликовање које је тражио за свог носатог лутка.

„Ставио сам га на оно плишано јастуче, да ме сјећа на мог деду, великог, скромног човјека!“

У неколико тренутака Огњенове шутње стале су салве топова у мојој глави и у част артиљерцу, које је тако волио.

У моје црвено плишано платно умотаћу сјећање на пријатеља, људину, господина, мајстора Филипа. Шујташом ћу направити машну и ставити на полицу са најдражим књигама.

9. јануар 2023. године (на дан Републике Српске)

Слободан БОЦО БАЈИЋ

Нова поетска награда за Милорада Мишу Ђурђевића из Дервенте

Успјеси „Винског стиховања“

На овогодишњем регионалном књижевном конкурсy „Винско стиховање“ које, већ пету годину за редом, организује Српско просвјетно и културно друштво „Просвјета“ Брчко заједно са Српским књижевним кругом из истога мјеста, у великој конкуренцији пристиглих пјесама из Босне и Херцеговине, Црне Горе и Србије, најбоље боемске стихове, по оцјени жирија, у пјесми „Наточи нам мила“ послао је првонаграђени Александар Деспотовић из Зворника, Никола Радоњин из Долова награђен је другим мјестом за пјесму „Кафански круг“, док је као трећепласирани награђен пјесник Милорад Мишо Ђурђевић из Дервенте за пјесму „Винце сласно свеидеће реци гдје су моје среће“.

Додјела награда организована је 26. октобра у Винарији Пајић у Великом Буквику Брчко Дистрикт, којом је приликом Ђурђевић домаћинима и гостима из Бијељине, Зворника, Панчева, Прњавора, Модриче, Шамца захвално представио значај постојања, рада и успјеха Српског књижевног клуба «Вихор» из Дервенте и љепоте Града Дервенте.

Учесници пјесничког дружења изразили су жељу да у наредном периоду посјете знаменитости Дервенте и буду гости СрКК «Вихор»-а Дервента.

Трећенаграђена пјесма

ВИНЦЕ СЛАСНО СВЕВИДЕЋЕ РЕЦИ ГДЈЕ СУ МОЈЕ СРЕЋЕ

Погледом те тражим гдје си
Сва у жељи мојој јеси
Ја наручих хладно вино
Да те нађем хеј истино

У тражењу мила туго
Ја наручих винце друго
Донесоше чаше двије
Поред мене моје није

Ја без тебе вино нећу
Донесоше чашу трећу
Већ дозивам име твоје
Поред мене није моје

А ваља ми кући ићи
У град други жив ми стићи
Али како смоћи снаге
Када нисам поред драге

Која ми је сад по реду
Мука мучи моју сједу
Наручујем три пута трећу
Винску чашу свевидећу

Сав у жељи да долетим
Ако успут с пута слетим
Знај без тебе нисам могу
Превише те волим - много

Милорад Мишо ЂУРЂЕВИЋ

Пјеснички портрет Петра Личине

Завичајни сјај и друге љепоте

У Народној библиотеци у Новом Граду јавности је представљено девет збирки поезије Петра Личине, ствараоца и Агића, ратника и ратног инвалида а изузетно агилног и по много чему самосвојног пјесника. Док је на њиви, за стоком или за плугом, на зборовану код црквњ или на било ком, другом, сеоском топониму, он „смишља“ своје пјесме, које је до сада објавио у девет књига, а издавач његових књига је Књижевна заједница „Васо Пелагоћ“ из Бање Луке.

-Ријеч је о завичајном пјеснику којем, искрено речено, овдје се не поклања довољна пажња, па отуд и наш покушај, да овим промоцијом књига, остваримо портрет нашег псеника-рекла је на почетку књижевне вечери Маја Јованић Костадиновић, директор Библиотеке.

Ријеч је, наиме, о шест књига са јединственим насловом „Дуга и по“, као и још три збирке међу којима се нарочито истиче „Земља Република Српска“, која получује родољубље и светољубље, што нарочито, уз богољубље, његује Петар Личина.

-Мада ово није моје усмјерења, цијеним да је пјесништво нашег завичајца, Петра Личине, нешто што треба поштовати и гајити из простог разлога што је то утемељење наше будућности, када је ријеч о овом виду духовног трагања и трајања. Морам одати признање његовој упор-

ности, али и одважности, смогавши снаге да сам, уз помоћ породице и пријатеља, објави све ове књиге о којима напрости није могуће темељније говорити на једној оваквој промоцији. То из простог разлога што нас вријеме спутава, јер о девет књига ваља мозгати на далеко шири начин – рекао је, између осталог, промотер проф. др Драго Тодић.

На врло лијеп и скоро оригиналан начин водитељ промоције, млади стваралац Бранко Радиновић интерпретирао је поезију Петра Личине, учинивши ово вече, уз Петрову спонтану причу о себи као ствараоцу, пјеснику, занимљивом и самосвојном.

-Не пише Петар Личина за историју књижевности, мада ће и у њој бити помињан, пише он да би душу растеретио и свијету казао оно што мора. Баш као у оној, народној: „Што на уму то на друму!“ Неко као он је темељио српско народно пјесничко стваралаштво само никада није откривен, а Личина хоће да буде знан, да је с нама и мешу нама, али са Богом, са којим је и у многим пјесмама, напосе у књизи „Свјати“. Штета је што смо у једну вече „стрпали“ девет његових књига, али је и то похвално, јер чинимо скупа с њим, пјеснички Перин портрет – додао је Ранко Прерадовић, промотер и најчешће уредник књига Петра Личине.

За све оне који су походили ово поетско вече, остаће оно у догој успомени као једно од корисно проведених вечеро у животу. Народној библиотеци Нови Град свака част!

Б.К.

Трагом спознаје (1)

КУКАВИЧЈЕ ЈАЈЕ „ЕЛ ХИДАЈЕ“

Готово девет деценија организација „Ел Хидаје“ води босанскохерцеговачке муслимане, али и оне из Рашке области, Црне Горе кроз мирна, али и бурна времена као што је био Други светски рат, али и Верско-грађански рат 1992 – 1995. У окриљу „Ел Хидаје“ стасали су се бројни муслимански прваци међу којима је био и Алија Изетбеговић, писац Исламске декларације. Захваљујући „Ел Хидаји“, која је у потпуности обликовала њихову политичку свест, једним гласом, кроз све ове деценије, оглашавали су се муслимански политички прваци, који су у преломним историјским приликама, одређивали политичке циљеве и будући политички ход, босанскохерцеговачких муслимана.

Организација „Ел Хидаје“ створена је у Сарајеву 1936. године, а иза ње је стајала илмија, муслиманско свештенство Краљевине Југославије, са задатком, како је то писало у њеном јавном програму, верског, моралног, просветног и социјалног уздизања муслимана. Ствараоци ове организације били су муслимански прваци, школовани, не у Истамбулу, како је то било до Ататурскове револуције у Турској, него на универзитету Ал Азхар у Каиру. На универзитету Ал Азхар, истрајавало се на мисли да, поред поретка заснованог на исламу, нема места за друга верска учења. Дужност сваког муслимана, ма где живео, је да се у датим околностима

бори за такав поредак. На Ал Азхару створена је и разграната и организација „Муслиманска браћа“ која је нудила методе којима се ти циљеви могу остварити. Са школовања на овом универзитету вратио се у Краљевину Југославију, већи број школованих људи углавном из Босне и Херцеговине, спремних да науку прихваћену у Каиру примене на Балкану. Тако је настала „Ел Хидаје“, а у окриљу ове организације створен је омладински покрет „Млади муслимани“, регистрован у време Независне Државе Хрватске. Главни циљ ових организација било је, уз коришћење датих околности, стварање балканског калифата, балканске муслиманске државе.¹

У време слома Краљевине Југославије у априлу 1941. године, у местима Босне и Херцеговине у којима су муслимани били у већини, Хитлерова војска дочекана је са добродошлицама и цвећем. Слом Краљевине Југославије обележен је у Сарајеву са одушевљењем, где су, како подсећа Милорад Екмечић, пре него што је у овај град ушла немачка војска, штампане, дељене и продаване Хитлерове слике. Дечаци су их на улицама продавали по цени од два динара, узвикујући: „Два динара фиксер!“ Посебно је долазак Немаца прослављен у Сарајеву. Муслимани су одушевљено прихватили стварање Неза-

висне Државе Хрватске у чији је састав ушла и Босна и Херцеговина, укључили су се у њене институције и ступали у њену војску.²

У приликама које је донела немачка окупација, вођство „Ел Хидаје“ проценило је да су се стекли услови за рад на стварању босанског калифата. Формирано је посебно тело, „Национални комитет“ који је почетком новембра 1942. године упутио Хитлеру меморандум који је започињао овим речима: „Ми босански Муслимани нисмо одани њемачком народу због тренутног рачуна и интереса. Иако живимо у овој земљи у којој већину чине славенски народи, иако говоримо босанским језиком који је сличан српско-хрватском, по раси и крви ми нисмо Славени, већ готског поријекла. Ми Бошњаци дошли смо са сјевера на Балкан у трећем вијеку као германско племе под именом „боснаи“ у доба римске илирске провинције. У шестом вијеку римско име наше земље замијенили смо нашим народним именом „Босна“. У нашем старом језику „босен“ значи добар човјек; на супрот томе „Бијесан“ значи „рђав човјек“. Нашој новој домовини дали смо име „Босна“ како смо такође назвали и главну ријеку наше земље“³ молећи га да им омогући стварање аутономне јединице – „Жупе Босна“, која би захватала простори који се поклапа са простором данашње

² Екмечић, исто, 462 – 463.

¹ Милорад Екмечић, Дуго кретање између клања и орања, Историја Срба у Новом веку (1492 – 1992), Београд, 2007, стр. 462 – 463.

³ Enver Redžić, Muslimansko autonomno i 13. SS divizija, Autonomija Bosne i Hercegovine i Hitlerov Treći Rajh, Sarajevo, 1987, str. 72 – 73.

Федерације Босне и Херцеговине. Предложен је и начин како би се са тога простора уклонили хришћани. Истовремено су од Хитлера затражили дозволу да се у будућој „Жупи Босна“, по немачком узору, оснује национал-социјалистичка партија. Хитлер се, како каже Екмечић, у први мах обрадовао овом предлогу којим му босанскохерцеговачки муслимани нуде потпуну сарадњу. Хрвати су се, међутим, одупрли овој идеји, не желећи да се усред Независне Државе Хрватске ствара муслиманска аутономија.⁴

Како су у априлском слому југословенске државе војници исламске вероисповести лако напуштали југословенску војску, тако су лако прихватили усташку идеологију, ступајући у војску Независне Државе Хрватске, када су стваране и чисто муслиманске јединице. На основу сигнала који је добио из „Ел Хидаје“, на сцену је ступио тузлански трговац Мухамед Хаџиефендић (1898 – 1943), човек који је током своје војничке каријере претходно носио више униформи: аустроугарску, југословенску, усташку и на крају униформу немачких официра есесоваца. У свакој војсци имао је чинове, а било је и одликовања. У време Краљевине Југославије одликован је орденом Светога Саве кога је у то време додељивала држава, а Павелић га је одликовао Орденом реда круне краља Звонимира трећег ступња. Он је од војног врха Независне Државе Хрватске добио дозволу за формирање веће добровољачке јединице, у коју су се јављали добровољци из Тузле и њене околине. Та јединица, позната као „Хаџиефендићева легија“, починила је покоље над Срби-

ма североисточне Босне. Хаџиефендића, који је својом легијом командовао носећи немачку униформу, стрељали су 1943. године партизани. У време када је, крајем деведесетих година двадесетог века, на босанском политичком небу засијала звезда Алије Изетбеговића, Хаџиефендићеве кости, како се то чини са националним херојима, пренесене су и сахрањене поред Јалске џамије у Тузли.⁵

„Ел Хидаје“ и њен подмладак „Млади муслимани“ најзаслужнији су што су муслимански младићи ступали у редове војске Независне Државе Хрватске. Када је у лето 1941. године Хитлерова Немачка напала Совјетски Савез у Независној Држави Хрватској формирана је добровољачка јединица, „Појачана 369. пјешадијска пуковнија“ или „Хрватска легија“, чију су трећину добровољаца чинили муслимани. Ова јединица упућена је под Стаљинград где је била разбијена. У мају 1943. године формирана је босанска „13 СС Ханџар“ дивизија“ која је бројала око 19.000 војника. Припадници ове јединице, у којој је ратовао и млађани Алија Изетбеговић, носили су немачке униформе, а на глави фесове. Командовали су немачки официри. Крајем 1944. године од косметских Албанаца створена је још једна муслиманска јединица, „21 СС дивизија Скендербег“ са око 6000 војника. Обе јединице извршиле су велике злочине над српским народом. Према наводима немачког историчара Екехарда Фелкла, на кога се позива

⁵ Јово Бајић, Како су тузлански Срби 1992 – 1995. исповиједили своју вјеру и осујетили оснивање фантомске босанске православне цркве, Систематски злочини за етничко чишћење тузланских Срба, зборник радова, Бијељина – Београд, 2022, стр. 327 – 337.

Екмечић, оружане снаге Независне Државе Хрватске 1944. године бројале су око 40.000 домобрана и 114.000 усташа, док су усташке формације 1945. нарасле на око 200.000 војника. У свим јединицама био је знатан број муслимана, а неке домобранске јединице носиле су муслиманске фесове.⁶

Како је босанскохерцеговачка илмија и организација „Ел Хидаје“ усмеравала 1941. године босанскохерцеговачке муслимане потврђено је на једној свечаности, одржаној августа 1941. године у пуној Гази Хусрефбеговој џамији у Сарајеву, показује говор тадашњег реис ел улеме Фехима Спахе (1877 – 1942), брата муслиманског политичара Мехмеда Спахе. И он се, како указује писац Дервиш Сушић (1925 – 1990), свим својим бићем, представљајући Исламску верску заједницу, ставио у службу нацизма и усташтва. Тај говор реис ел улеме Спахића, илустрован фотограсфијом Анте Павелића, пренело је гласило Исламске верске заједнице „Гласник“, бр. 8, 1941, где, између осталог, стоје ове речи: „Ми имамо своју државу. Родила се је Независна Држава Хрватска и отпочела свој живот. Ми муслимани од срца смо је поздравили, знајући да у њу ступамо као равноправни грађани и тврдо вјерујући да се ни једном муслиману неће догодити никаква неправда... И кад је прије кратког времена маршал Кватерник, војсковођа оружане снаге Независне Државе Хрватске, усмено – у нашем Шехер Сарајеву – саопштио да, поглавник Др. Анте Павелић, који је својом борбом, а уз помоћ славом овјенчане њемачке војске

⁶ Екмечић, 462.

⁴ Redžić, isto delo, 71 – 79; Екмечић, 462.

извојевао ово значајно дјело, хоће баш то, да се муслимани осјећају своји на своме, ја сам раздрагана срца обавијестио о томе браћу муслимане...

Под тим ауспицијацијама (покровитељством, прим. Ј.Б.) сматрао сам својом правом дужношћу да и једном вјерском свечаношћу обиљежимо ове свијетле моменте наше повјести. Зато смо се састали данас у овој велебној џамији, која преко четири стотине година гледа догађаје из повјести наше, да у њој захвалимо Свемогућем на остварењу Независне Државе Хрватске и да га у највећој скрушености замолимо, да је до вијека чува. Осим тога желимо да Му упутимо молбу да Поглавнику Др. Анти Павелићу даде снаге и живота, да организацију државе у потпуности изведе и да јој даде облик и садржај, који ће учинити сретним и задовољним њезине држављане.

Прије него што у том смислу проучимо дову (изговоримо молитву, Д.С.), позивам вас да узвикнемо: Живјела Независна Држава Хрватска! Живио Поглавник Др. Анте Павелић!⁷

После слома Независне Државе Хрватске, нова комунистичка власт забранила је рад „Ел Хидаје“ и њеног подмлатка „Младих муслимана“, али је била благонаклона према њиховим идеолозима, школованим у Каиру, који су се склонили и притајили углавном у муслиманском културном друштво „Препород“, основаном у Сарајеву 1945. године које је деловало до 1949. године и у Исламској верској заједници у којој је било доста кадрова школованих у каирском Ал Азхару.

Идеал им је била као и ‘Ел Хидаји’ небулозна замисао о стварању, уз помоћ Трећег рајха, панисламске државе у којој би централно мјесто заузимала БиХ. Према ‘Парергону’ Дервиша Сушића ‘Младомуслимани’ послје рата прелазе у илегалу, формирају се као терористичка организација и до 1950. одржавају своје илегалне пленуме, имају своје илегално гласило, организују разне курсеве - радиотелеграфске, падобранске, из руковања ватреним и хладним оружјем – стварају складишта оружја итд. Недвојбено, док стотине тисућа омладинаца широм земље, у највећим напорима и оскудици гради социјализам у готово опустошеној земљи, ‘Младомуслимани’ увјежбавају како да тај исти социјализам закољу).⁸

Била је то, како пише Дервиш Сушић, „група религијски фанатизованих ђака исламске вјероисповјести, под утицајем неколицине ел-азхароваца из Босне, одлучила је да се организује и да се муслиманској омладини наметне својом радикалном, фашизираном, панисламистичком идеологијом.“⁹ Ова организација деловала је током Другог светског рата, а када је са историјске сцене нестало нацизма и усташтва које је оличавала Независна Држава Хрватска, „Млади Муслимани“ су се мало примирили, ступили у новоформирано друштво „Препород“ у кога су се учланиле присталице „Ел Хидаје“, али на томе нису стали. Илегално су обновили своју организацију која је бројасла неколико стотина чланова. Утврђена су строга правила конспирације. Организација је одржала два

пленума, када је изабрано „Врховно вођство“, које је руководило организацијом. Приликом пријема у организацију полагала се заклетва, а штампали су тајно и свој лист „Муџахид“ (Борац). Чланство се почело припремати за наступајућа времена, поред идеолошког образовања организовани су курсеви радиотелеграфије, падобранства, једриличарења, чланови су обучавани да управљају моторним возилима. Прикупљано је и оружје, од тешких митраљеза, до експлозива. Набављане су и каме и „боксер“ за обрачун са противницима. Организација се одржала све до 1949. године када су је ондашњи југословенски органи безбједности открили и угушили. Многи од чланова су због тога робијали, па су исказали лојалност новим властима, док су се други склонили у иностранство. Алија Изетбеговић и Мухсин Ризвић били су чланови ове организације.

Као што су то приљежно радили током рата величајући нацизам и усташтво, без гриже савести служили новој комунистичкој власти, као да рата није ни било. Прихватили су нове улоге које су им понуђене, очекујући да дође време у коме ће наставити посао започет у Независној Држави Хрватској од 1941. до 1945. године када ће наставити да остварују програм „Ел Хидаје“. Уз мимикрију, својствену босанскохерцеговачким муслиманима, стари активисти „Ел Хидаје“ потрудили су се да припреме нове кадрове који су заузимали положаје на Сарајевском универзитету, а посебно на Филозофском факултету, културним

⁷Derviš Sušić, Parergon (Bilješke uz roman o Talu), Sarajevo, 1980, str. 35.

⁸Перо Шимуновић, Да ли су у питању само заноси или како се постаје случај, Књижевност, бр. 3-4, 1983, стр. 706 - 707.

⁹Сушић, Парергон, стр. 136.

институцијама и средствима информисања.

Прижељкивано време до-нео је Устав из 1974. године када је муслиманима, према вери којој исповедају, призната националност, тако се у ондашњој југословенској држави јавио нови народ – Муслимани. Иза ове одлуке стајао је државни и партијски врх на челу са Јосипом Брозом Титом. Иза њих је био тада свемоћни Савез комуниста и људи који су тада имали у рукама сву власт у Босни и Херцеговини. Тада је Муслиманима дат знак да убрзано обнављају аустроугарски Калајев програм, да пишу своју историју, стварају свој језик, књижевност и културу, да легално, само под другим називима практично остварују нацистички програм „Ел Хидаје“ и „Младих муслимана“, али сада, „да се власи не сете“, како се то онда звало, у оквиру „самоуправног демократског друштва“.

Духовна и политичка к р е т а њ а м е ђ у босанскохерцеговачким Муслиманима, које је прикривено подстицао и усмеравао сам врх југословенске државе, огољена су и представљени јавности током 1982. и 1983. године. На та кретања указао је тадашњи асистент на Одсеку за историју књижевности народа и народности Југославије на Филозофском факултету у Сарајеву Перо Шимуновић (1949 – 2012) у низу написа објављених у угледном часопису Књижевност који је излазио у Београду. Та духовна кретања су свој подстицај налазила у аустроугарској политици Бењамина Калаја и у политици која се наслањала на панисламска учења развијена на каирском исламском универзитету

Ел Азхар и коју је пред Други светски рат у Сарајеву ширила и прилагођавала новим условима организација „Ел Хидаја“. Та учења поклапала су се са идеологијом Хитлерове Национал-социјалистичке партије и хрватског усташтва, оживљавајући Калајево бошњаштво. стварање босанске нације, босанског језика и културе. Све то прилагођавано је новим условима иза чега је стајао Савез комуниста Босне и Херцеговине, који је стварање нове муслиманске нације, књижевности и босанског језика поверено је бившим члановима организација „Ел Хидаје“ и „Младих муслимана“ и новим кадровима које су они у међувремену одабрали, усмеравали и одгајали.

Један од таквих људи био је и др Мухсин Ризвић, професор Филозофског факултета у Сарајеву који је нови подстицај оживљавању идеологије „Ел Хидаје“ дао у својој књизи Књижевно стварање муслиманских писаца у Босни и Херцеговини у доба аустроугарске владавине (1973), али и у предговору Изабраним дјелима С.Б. Башагића (1971), књигама Интерпретације из романтизма I (1976) и Босанскохерцеговачке књижевне студије (1980).¹⁰ Иза Ризвића је тада стајао цео државни врх тадашње Босне и Херцеговине као и Академија наука и умјетности Босне и Херцеговине, и сарајевски Филозофски Факултет.

Ево како је Ризвића те 1983. године представио Перо Шимић: „Тко је др Мухсин Ризвић? Већ сам у тексту у ‘Књижевности’ да је у ‘Но-

вом бехару’ из 1944. и 1945, као четрнаестогодишњак, односно петнаестогодишњак (у годинама Бошка Бухе), редовно сурађивао, под патронатом Алије Наметка, у рубрикама ‘За наше најмлађе’ и ‘Мале приче и досјетке’.

Послије рата Ризвић није прекидао везу са идејама својих учитеља. Био је члан ‘Младомуслиманске организације’ (‘Младомуслимани’ су били млади вјерски фанатици што су се 1943. год. придружили ‘Ел Хидаји’ и пропагирали регрутацију у СС јединице, у које су се и сами масовно укључивали. Идеал им је била као и ‘Ел Хидаји’ небулозна замисао о стварању, уз помоћ Трећег рајха, панисламске државе у којој би централно мјесто заузимала БиХ. Према ‘Парергону’ Дервиша Сушића ‘Младомуслимани’ послје рата прелазе у илегалу, формирају се као терористичка организација и до 1950. одржавају своје илегалне пленуме, имају своје илегално гласило, организују разне курсеве – радиотелеграфске, падобранске, из руковања ватреним и хладним оружјем – стварају складишта оружја итд. Недвојбено, док стотине тисућа омладинаца широм земље, у највећим напорима и оскудици гради социјализам у готово опустошеној земљи, ‘Младомуслимани’ увјежбавају како да тај исти социјализам закољу).“¹¹

(Наставиће се)

Јово БАЈИЋ

¹⁰ Перо Шимуновић, Старе заблуде и нови заноси, (Прилог критичком тумачењу књижевног наслијеђа у БиХ), Књижевност, Београд, 9/1982, стр. 1400.

¹¹ Перо Шимуновић, Да ли су у питању само заноси или како се постаје случај, Књижевност, бр. 3-4, 1983, стр. 706 – 707.

Прозаиди

СВЕ БЛИЖЕ, СВЕ ПИТОМИЈЕ

/Брујем вечности стишан/

Што дуже траје, углавном у исто време и без обзира на мене годишњих доба, одскора и без доконих пратилаца, све више сâм са собом, све више ми се сужава/обезвређује смисаоност, иначе, нужног и увек убрзаног хода одавно устаљеним путањама. Данас источном, сутра западном страном /градском периферијом /тишином /безречјем.

И чини се: циљ који је некад био испред мене и увек видљив/близак ма како далек, преселио се у мене. И то тако неприметно да га тек сада осећам потпуно неизбежним и бестежинским, попут капљица крви. Таквим и толико неходним да ми је и то, без ичег другог, потпуно довољан доказ постојаности и мене и њега.

Мене који ходом изнова живи, и њега, који је ту, усред мене, нераскидив, стамен као невидни/неми сведок свему што ми се догађа, па ми се и самом показује са значењем тешко знананог узрочника свему у мисли мојој загонетном.

Невидан и нечујан, без специфичне тежине која би постојаношћу, засигурно, разјаснила/оправдала све друго што испоснички посвећен циљу, нужно/неминовно, успут временом губим, што променом правца кретања подсвесно избегавам сучељавање са свим оним у међувремену ишчезлим, што избором само једног циља све друго мнениновно пропуштам...

Однедавно, а у време елементарног непрохода бар у мисли, прекраћујем ту устаљену/задату дужину коју свакодневно, након трена кад се сумрак пред урон у таму, са свим дугим сенкама у све поре невиделице света са сигурношћу ушушка.

Изнова ходом путању премеравам тако што знатнију пажњу више и не обраћам на оно што, ни за ведра дана, а тек у сумрак, нити видим, нити чујем. Што засигурно постоји, али залуд је кад до мене било којим другим видљиво/чујним знаком не допире толико дубоко/жестоко да га и по измаку/ишчезнућу из видеела сећањем пртим кроз све навилке од заборава.

Ходим само ка светлости за коју знам да је има, јер одаје ми се топлином из правца који ме њоме себи мами. Тамо где се, некад испред, а сада у мени, циљ настанио/зачаурио.

Тако је било све време док ми се сећање показивало с радошћу доживљене репризе оних делића/трепета које бих у време док је готово све добро, као циљ, било испред, а не иза мене, могао да препознам као поуздан траг/ехо свог живота. Сад и тога све мање! Или ми се, ма и у русвају/згомилано, показује толико ништавним, па као да је је и све ово што тек бива ка њему ходећи давно одсањано. Као да ми се све то до сад и није збило. Као да је сад привид и ово тело и у њему ово срце које би да успори(м), које би да седнем, ма и на трен

само, украј стазе, на трупло муњом спржено. А некад то би до облака високо дрво усред оне временом гушће, мени све непроходније и све дубље, све мрачније шуме.

Да легнем у папрат и ту, скривен, све даљи невидним трагачима, брујем вечности стишан/спокојан, коначно, да усним гледајући кроз крошње у небески трепет?

У небо све ближе и све питомије?

Блажено/топло небо као постеља у трену кад руком милујем место на коме се, тек трен пре, љубав моја у сну гласно насмејала, потом хитро устала и ведра под туш, гола, трком у маглу, у пару отрчала.

Без освртања. Без изгледа да се ми се буђењем изнова, отворена, топла поствари.

ВЕЧНОСТ И ДАН ВИШЕ

Обалом /песком босоног, који више ожиљке не збира ходом оног који не стиже са раскршћа свих бескрајем /ехом у једну светлосну нит дозваних даљина, из лавиринта сам излази. У пучину загледан.

Што ближи води, то већи и све гласнији таласи из средишта видикове линије. Тамо где сунце у море урања.

Избрисани у песку трагови. Тек обрис с неба румени.

Из средишта, над таласима – жена у белој одори. Из тачке у коју се сва минула светлост слила пред оком босоног /треном кад из лавиринта сам излази у пучину загледан, лагано ширећи руке – Безгласна израња.

Осмехнута / тајанства пуна,
чека / лелујава оног који ви-
ше ни своје ожилке не збира.
Чије стопе / у песку трагове во-
да топла и дубока надолазећом
тамом брише.

Над песком / над пучином,
таласима којима се босоног и
сна тегобног ослобођен, изма-
ком од свих даљина бели човек
ходом младића упутио, гласом
им негдањим изнова само речи
од којих се раскршћем / лави-
ринтом растављени нису срели:

- Сутра? Реци ми шта је то
то Сутра!

- Само вечност и дан више!

Бели човек без трага у пе-
ску. Ходи водом у пучину за-
гледан. Ка њему жена у белој
одори, лелујава, с дна пучине.
Обоје раширених руку над све
већом, надолазећом плимом,
све гласнијим таласима што
свод запљускују.

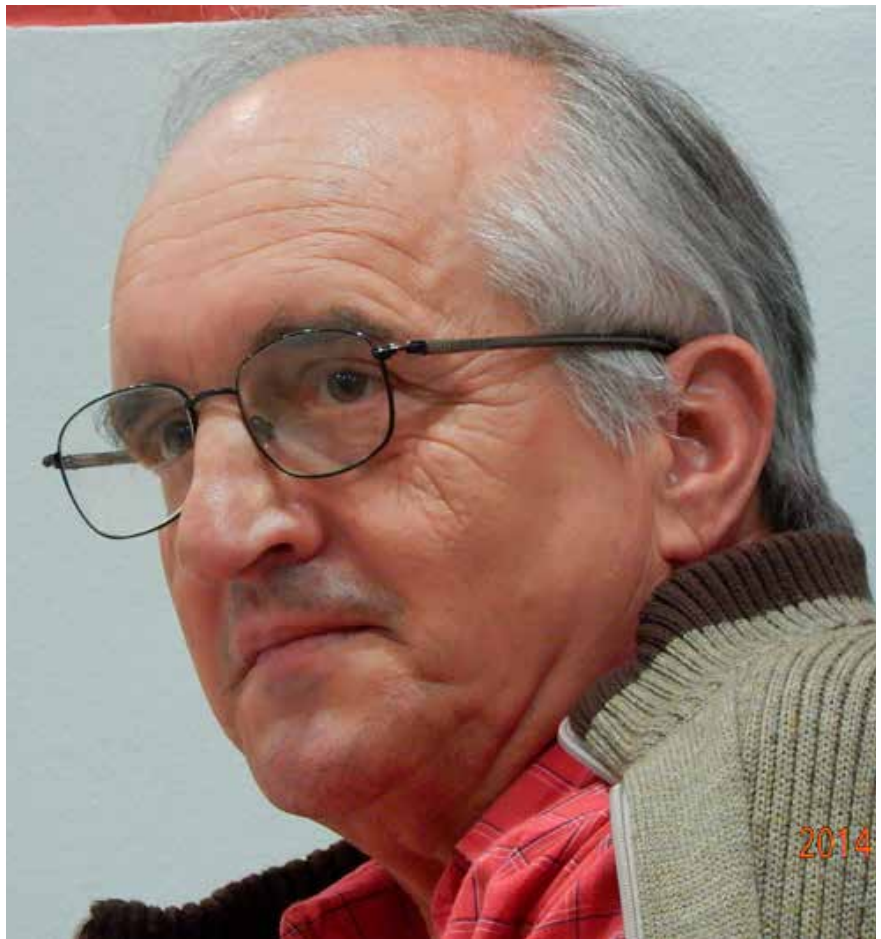
Коначно - једна тачка. Из
тачке - једна сен. Бескрајем са-
мо шапат. Пучином одјек - та-
ласа шум:

- Вечност и дан више! Веч-
ност и дан више! Вечност и дан
више..!

ОСТРВО КОЈЕ ТЕ НИЈЕ ДОЗВАЛО

Кажеш «немој» и кажеш
«узалуд ти је све што чиниш»,
а ја у то , као и увек кад те у
жељи препознам, једноставно,
не верујем. И чиним све као да
ништа ниси рекла; као да сам
ноћас изгубио слух и погрешно/
почетнички читам ти са уса-
на само оно и онако како бих
те, иначе, разумео да могу и
даље да не чујем све то што не
умем да заборавим. И што ехом
не може у бескрај, сав од ћутње,
да се слије.

Кажеш:- Како не разумеш?
Ево, поновићу, а биће исто, као
и увек до сада. Једноставно,
знам да не могу!

Упадаш у замку коју сама
постављаш, али на тако вид-
ном месту, на чистини, да је
ни студен ове ноћи не оставља
скривену, широм отворену та-
ко да се у њу лако хвата жељом
разбуђена стара зверка која се,
бар на трен, ослобађа ожилка
од неминовног пада, од сећања
на пораз који се некад и негде,
далеко од овог места и од овог
трена, поновним тријумфом
властите надмоћи над оним ко
воли, усрећила толико и тако да
доби крила и одлете у правцу
архипелага. Ка острву, одакле
допире глас да ће, приклонили
му се заборавом, прегрејаним
срцем и пламтећим дамари-
ма, себе и све видно око себе
својим именом на атласу света
све да обележи.

Ноћас, ја сам то острво које
те није дозвољало. Које нико пло-
видбом/плутањем до среће
није, празним рукама од избе-
гле наде, успео ни да додирне.

Ноћас сам онај вулкан са ост-
трва које се само на твој глас са
дна понора промаља. И видно
копно јест само док га и колико
га рукама/загрљајем објумити
можеш.

И чујно јест само колико га
срцем можеш чути.

Постојано колико и жеђ,
што чежњу разбуди, ненада-
ним пламом можеш да угасиш.

И откуд ти «оно» и «онако»?
И како знаш да не можеш када
још ни полетела ниси?

Својим оком можеш виде-
ти све, ал' око не види себе. За-
то сам ја увек ту. Да те видим
и да ти кажем шта је то што
ти погледу и додиру промиче
кад се унапред мириш са оним
што само мислиш да ниси, да
неће/ш или да не може/ш бити.

Зато сам, сад и овде, оно ост-
трво које ни бездан пучине не
може да спута чим део себе у
недогледу препозна.

Давид КЕЦМАН ДАКО

Из личног дневника (1)

ПУТЕШЕСТВИЈЕ ИЗ СРЦА БОСАНСКЕ КРАЈИНЕ ДО СРПСКЕ АТИНЕ

Мој лични дневник путовао је, 28. и 29. септембра ове године, заједно са мношвом у Војводину, али до повратка кући, не имамдох прилике било шта у њега прибиљежити. Премда су ме емоције преплавиле и прије самог поласка, утисци које сам понио из Новог Сада и Сремске Митровице надмашили су сва моја очекивања. Четвртак, 28. септембар - јутро је обећавало. Са првим циком зоре који је разбуђивао Бањалуку видјело се да ће то бити дан пун сунца, живота и квалитетног дружења.

Великодушно уступљеним од стране његове ћерке Горице, у аутомобили сједамо прво Славко и ја. Успут смо покупили Саву и Видосава. Преузео сам улогу возача, што ми је помогло да ублажим напетост која је извирила из питања како, још увијек реалтивно млад, равноправно учествовати у разговору, како се показати пред ово троје изузетно квалитетних људи са толико животног искуства у својим личним биографијама. Већ након неколико пређених километара својом једноставношћу, отвореношћу, опуштеним разговором моји сапутници откравише и мене. Генерацијски јаз између нас је брзо неутралисан.

Испред Историјског архива града Новог Сада, лако пронађосмо паркинг и нађосмо се испред улазних врата грандиозног објекта који је вечерас наш дом. На улазу, један портир, службен и не претјерано заинтересован. На другом спрату дочека нас наш вечерашњи домаћин, Дикић, из Козице, са Змијања родом. Ракија и кафа су прави еликсир горштакској змијањској души, поготово након пређеног пута, из срца Босанске крајине – Бањалуке, до саме Српске Атине, културног, духовног, политичког и административног средишта Срба у Српском Војводству, а у новијој историји и многих Срба са друге стране Дрине.

Од овог тренутка вријеме се убрзава. Човјек једноставно не успијева да похрани све информације, нова упознавања, драга лица која пристижу, љубе се и грле, питају за завичај и заједничке познанике. Набрајају се топоними: Добрња, Ратково, Дујаковци, Ситница, Козица, спомињу се презимена карактеристична за Змијање; ту су Вуколићи, Вулини, од којих је један и гуслар на вечерашњој свечаности, затим Кнежевићи, Танасићи и тако редом.

Поред писане ријечи; поезије и прозе, гусала и јуначких пјесама, све је било испуњено оном емоцијом која се јавља када се састану они који дуго томе теже, који дуго за тим чезну, а који су тој жељи били принуђени дуго и одолијевати. Сат и неку минутоу дуже промоције наше панораме „Змијањски писци – Кочићеви сљедбеници“, прошло је управо као један тили час – један тренутак. Али, тренутак који се за вјечност урезује у памћење.

Након промоције, дружење и пријатни разговори се наставише, опет уз чашицу мученице, или неко блаже освјежење које су нам припремили наши домаћини. Видиш на људима да су им се душе разгалиле, да су им се срца растопила у тој синергији заједничке среће због овог сусрета и заједничке чежње за изгубљеним завичајем и неким минувим временима.

Дружење, уз вечеру, настављамо у Каћу. За столом су Ђорђе Пантелић, предсједник Завичајног удружења „Змијање“ из Каћа, затим Дикић, Славко, Видосав и ја. Сава нам је искористила прилику да обиђе родбину у Жабљу. Поред мене, за столом сједи још једна особа. Зрачи невјероватном енергијом, просто те привлачи себи и паралише. Мира Вуколић се зове. Све је на овој жени величанствено. Оно што посебно опија, јесте боја њеног гласа. То је глас који одише елегичним тоном, у

том гласу има и боемије, а све је упаковано у савршену дикцију професионалног радијског водитеља. Мира пише лијепе стихове, али их износи на још љепши начин. Разговор сате топи. Просто ти милина слушати ове дивне људе.

Осванусмо у Каћу. Преноћиште нам је изнад локала гдје смо и вечерали. Једва да је шест откуцало, чујем да су Видосав и Славко већ на ногама. А мени душа спава! Љутну се ја мало, због овог прераног буђења. У потрази за првом јутарњом кафом, обшли смо пола Каћа. Пекара, продавница и месница на сваком ћошку, само ни једна кафана, муко моја, прије осам врата не отвара. Начекасмо се тако читав један школски час, све заједно са великим одмором. Док смо испијали ту дуго очекивану кафу, придружи нам се извјесни Душан Кондић, родом из Подова. Сликара је, каже. Показује нам један свој рад на зиду кафане. Треба ли двапут погађати – на слици је завичајни, змијањски пејзаж.

Да се ради о озбиљном ликовном ствараоцу, увјерили смо се приликом обиласка његовог атељеа. Одвео нас је и до Змијањске куће у Каћу. У дворишту ограђеном традиционалном дрвеном љесом, дочекује нас драги лик... биста Петра Кочића у мермеру. Амбијент око куће као из бајке. Ентеријер једнако очаравајући; слике са завичајним мотивима, велики портрет Од Змијања Рајка, понеки суд и комад намјештаја чија је употребна вриједност стара вјековима.

Из Каћа, поново смо се упутили ка Новом Саду. Са господом Ђурђевићем и Танасићем у друштву, нема много времена које би се могло расподијелити на доколицу. Или барем врло мало. Прије него смо кренули пут Сремске Митровице, обављено је неколико квалитетних састанака, између осталог са Миланом Гутићем, у сједишту његовог удружења из Новог Сада. Милан Гутић важи за једног од најбољих познавалаца књижевног рада Душка Трифуновића.

Када сам написао да је Мира Вуколић дама невјероватне енергије која те привлачи, ево за ту тврдњу и доказа. Наиме, таман што смо се паркирали испред Музеја Срема у Сремској Митровици, већ након пар направљених корака наилазимо на Миру, у башти кафића, у друштву њене младе рођаке божанске љепоте. Домаћин вечерашње промоције је директор Музеја Срема, Андрија Поповић, мастер исто-

ЛЕПТИРИ

Капсмолу у ријециријечи,
прашуму засјени
и љепоту нагласи за вјечност,
претворивши се у ћилибар.
Вијекови, емоцијом укотвљени
на викиншке лађе хладног Балтика
чудотворно налазе пут
да ватром
истакну попрсја изабраних.
У брвнари
на обалисјеверног мора,
пламен из камина,
поглед на огрилицу
и кап смолу са два лептира
што се никад неће састати,
грије
старог брусача јантара,
ветерана рата.
Аурору Бореалис,
којага у младости
испрати на далека бојишта,
ове ноћи
посматра кроз окно
празног дома.
Само је вјешти мајстор
знао направити бројаницу,
окамењену
поларну свјетлост на длану,
с којом се,
у дуге сјеверњачке ноћи,
молио,
за слободу лептира.

Слободан БОЦО БАЈИЋ

ричар, човјек приближно мојих година, па ми драго да је млад нашао своје мјесто у друштву. Водитељ програма је Горан Вид Лакић, корпулентни горштак јаке сиједе браде, земљак такође, родом испод Осмаче, са педесет година дугим пребивалиштем, овдје у Митровици.

Још један круг смо истрчали кроз нашу панораму. Много тога смо рекли, а много остаде и за неки будући сусрет, а нит која нас је спајала ова два дана, гарант је да ће ових сусрета у будућности свакако бити.

Радомир ВУЛИН

Посјета и поклоњење великом Петру Кочићу

Велику за славу

Приликом одласка на Новогодишњи Београдски сајам књига у Београду екипа Удружења грађана „Свјетионик“ из Бања Луке коју су чинили Славко Танасић, Видосав Ђурђевић и Радомир Вулин су на гробљу великана у Београду посјетили гроб највећег Змијањца Петра Кочића.. Дошли су на гроб великана да би се поклонили његовим сјенима уз захвалност за његов књижевни и друштвени рад по којем је он Змијање и Змијањце представио свијету у његовом пуним сјају и одлучности да увијек буде слободно.

-Бијаше ово посјета великом Кочи тек да се сретнемо, јер ми смо с њим у срцима, у души и у нашим мислима. Како би другачије могли његови сљедбеници, што смо нагласили и у змијањској књизи „Змијањски писци Кочићеви сљедбеници“. Овај је поход и наше представљање омогућило управо наше удружење „Свјетионик“, којње је, са баљалучком „Бесједом“, издавач наречене књиге – рекао је Видосав Вицо Ђурђевић, најагилнији од приређача ове књиге и значајан културни прегалац Змијања.

Истог дана је поменута екипа, ојачана др Драгицом

Гатарићу и др Ненадом Новаковићем, издавачем, на сајму промовисала књигу „Змијањски писци ,Кочићеви сљедбеници“ и тако доказала да у нама живи дјело и порука великог српскогкњижевника . Пиређивачи књиге Видосав Ђурђевић и Грозда Регодић су објавом ове књиге и сакупљањем и презентацијом 94 књижевника од Кочића до данас у њој показали да нас има и да ће нас бити, на Кочићевиом Змијању. „Ко искрено и страшно љуби истину слободу и отаџбину неусташив је као бог а гладан и презерен као пас“ није само крилатица већ завјет . (Фото: Р. Вулин)

Биоенергија

БИОЕНЕРГИЈОМ СЕ ВРАТИО НОРМАЛНОМ ЖИВОТУ

Ово је случај пацијента који је два пута био у веома тешком здравственом стању и којем је биоенергија два пута спасила живот.

Као четрнаестогодишњак у игри фудбала са вршњацима задобио је тешке повреде у цервикалном (вратном) дијелу кичме, усљед пада на терену и мислио је да више никада неће оздравити. Послије вишемјесечног лијечења у Њемачкој дошло је до благог побољшања здравственог стања, али то није било довољно за њега, трпио је сталне болове, покрети су му били отежани и увијек се морао кретати уз нечију помоћ, родитеља, пријатеља или неког од медицинског особља када би одлазио на физикалне терапије или боравио у бањским љечилиштима.

О свему што је у том периоду преживљавао Миро Р. из Словеније каже: -Тада сам још ишао у основну школу, а размишљао сам о најгорем сценарију-да за мене спаса нема и да ћу вјечно остати инвалид. Безвољност и депресивност ме већ стално обузимала и поред свих медикамената које сам користио. Моји су ме школски другови тјешили, али најтеже ми је било то што су ме сажаљевали. Моји родитељи су ипак били позитивног мишљења, са оптимизмом који ми је улијевао снагу да вјерујем да ће све бити у реду и рекли су да ће покушати све и да ће ме водити и на крај свијета, само да ми се помогне. Тако смо покушали са другим ме-

тодама лијечења. Биоенергија у то вријеме, када ми се све то дешавало, била једна од најпопуларнијих алтернативних метода лијечења, а Вито Бојковац један од најпознатијих биоенергетичара у Југославији и у Словенији, гдје сам живио. Баш те године Вито је промовисао и своју књигу „Биоенергија пут до здравља“ („Биоенергија пот до здравља“), на словеначком језику. Када је књига постала доступна у продаји у књижарама, родитељи су набили један примјерак и дали ми да је прочитам. У књизи су биле изјаве пацијената излијечених од разних болести, и то болести којима није помогла званична медицина. Такође, у новинама „Дело“ и „Недељски дневник“ пронашли смо репортаже о Вити и без оклијевања родитељи су ступили у контакт са њим и заказали први термин за третман биоенергијом у Дервенти. Сјећам се да је била велика навала пацијената, а једини хотел у Дервенти је био заузет, па смо морали наћи приватни смјештај. Ту смо остали само пар дана, није било потребе да остајемо дуже, јер одмах послје првог третмана болови су нестали као руком однесени и већ сутрадан осјећао сам се у потпуности здраво. Имао сам осјећај као да сам се пробудио из неког дубоког сна-каже Миро.

Пацијента којему је тада помогла биоенергија, послје непуних 20 година нормалног живота, задесила је нова трагедија. По други пут његов

живот се замало урушио, када је доживио саобраћајну несрећу и то не својом кривицом, завршивши са тешким повредама на кичми (овај пут лумбалном дијелу), глави и ногама.

Прогнозе лијечника из Словеније и Њемачке биле су обесхрабрујуће за мене када су ми саопштили да ће опоравак трајати веома дуго, са неизвесним исходом, а чак су ми рекли да ће бити потребни и оперативни захвати-прича даље Миро.-Против јаких болова коростио сам лијек Трамадол хидрохлорид више пута на дан, али ни то није помагало. Лијек је припадао скупини опијата, и веома сам га тешко подносио. Један дан у разговору са својом супругом споменуо сам јој биоенерготерапеута који ми је помагао када сам био дијете и имао повреду кичме. Замолио сам је да ми пронађе књигу „Биоенергија пот до здравља“, а која је била међу мноштвом књига у кући. Одлучио сам да га поново потражим. Успоставио сам контакт с Витом и замолио га да дође у Љубљану, пошто нисам био способан за путовање, а што је он и учинио. Послије неколико третмана нисам више требао таблете против болова, јер их више нисам ни осјећао, оздравио сам и поново сам се вратио нормалном животу. Биоенергија Вите Бојковца ми је по други пут омогућила да нормално живим.

Биоенергетичар
Вито БОЈКОВАЦ

ПРЕВРАТ, РЕПРИЗА

Јаношу Сиверију

Долазе као у своју кућу и нашој деци узимају хчеб, зрак, играчке, седе за нашим столом, за нашим старим стројем, исправљају словне грешке, на сав глас омашке у Књици грешних, за службу непоузданих...

Мењају главу, таласну дужину, шпиглу, импрес, претресају досије сарадника, крече фасаду, крију пукотине, на зид наспрам лица у стари рам ретуширан портре новог вође који долази кад све је срча стазом кроз шпалир правоверних.

Невидљивим мастилом по тек окреченим зидовима исписујемо нове странице психопатологије ега, бдијемо над сваком главом заморчића који ће, кад снег окопни, као и њихове претходнике, удавити превелика доза свежје крви.
У Сомбору, 18. фебруар 1991.

МИЛОШТА ЗА СТУДЕН ХОД

/Песнику Бранилаву Петровићу, на ударје/

О, како је тешко бити неутешан на месту оног ког нико не разуме, нити му се икад више, као некад, кад је на сав глас горео, од свих заборављен, забринут за пропаст која ће се тек догодити, може оком детета, безречан, загледати, с длана милошта за студен дан скрити

И како је добро остати сам на месту са којег је могуће видети, притом и одолети искушењу варљивог трена кад се без зебње отшива крајичак оне нити чијим следом до тебе стижу сви незвани прогонитељи сања, до самог средишта узаврелих страсти. Кад се тек на додир благе речи и сам од себе одмрзава глас заветом на ћутњу тишини подарен. Заувек!

Безбрижан, коначно, што се земном путу свакој блискости вешто измицало, остати тако сâм, СВЕ САМЉИ*, мирисним коровом од роја жегом разјарених стршљенова бити скривен. Одбрањен!

И у мноштву - самотан. Осмехом заштићен од милосрђа којим се никад и ништа без покајања не разрешава, погледом у силазеће небо које ће тамо, за који часак, све видно да замени, препознати само вечнику знани зрачак о који ће се, под склопљеним капком у невиду ослањати.

С руком у цепу што чврсто стеже стари кључ од претка на чувањеповерен, с милоштом / зрачком, ходом ка Голготи, неминовно(ј).

9/10 октобар 2003.

У Сомбору

** Назив збирке Бранислава Петровића*

БЕЛИ САТ

/Тачка ослонца при ходу пустињом, непрегледом у себи/

/Стевану Тонтићу/

Увек скрштених руку, десна испод леве на којој је бели сат непокретних казаљки, који белином казује тачно време сваком ко зна шта значи стати пред оног коме је од вечности за/дато да свему одреди меру, о било каквим мерљивостима да је слово, а тек о човеку скрштених руку заустављеног треном кад се и од њега тражи да говори и само да гледа у средиште где ће на додир кажипрстом да се отвори знак једнакости између оног што је било (а што је, уствари, у жижи сабрана светлост) и оног што ће након додира/блеска тек да настане.

А дотле? Између све више прошлог и овог све мање будућег? Нужан је кратак спој, када се сваком пружа прилика да, макар и на трен, колико траје трепет ока,

буде што никад ником, ни самом себи, неће одати. И што ће га, задуго, једнако зебњом и драгошћу, до краја жишка прожимати бивајући међашем оријетиром. Тачком ослонца при ходу пустињом, непрегледом у себи.

Бивајући лавиринтом кроз нераскрчену шуму са чијих ивичњака у навиљцима маглине, до оног који, наизглед само миран одлучан, с погледом оног који нема шта да изгуби, а до новог иметка није му ни стало, скрштетних руку и стоји и ходи, и седи и лежи, стиже хук сове, (ноћ ли је, а она у походу на плен који се сном уљуљукује), стиже и завијање вука-самотњака у замку ухваћеног.

Који при сећању на реч му, или погледом на фотос уз Белешку о писцу пркосно стамен пред мене искрсава, увек скрштене руке има. С десном испод леве са белим сатом непокретних, покатад и невидних и нечујних казаљки које ће, можда, тек треном преласка у прах или у ништа, да се покрену, небитно да л' унапред или уназад, криком / издахом мудраца коме и ћутање бива песма. Као што је и сам животмрачно фасцинантан.

У недостаку слободе, услед даљине / губитка властитог кревета у дому који је сам подигао, бива преводилац у егзилу. Бива живи споменик који се њим самим, све/док га има, непрестано ствара и неминовно растаче, откуцајем белог сата казује:

- Сремни на све само да не умремо, не пређемо у царство сенки. Ипак, љубав је о оно што људском соју, као и стваралаштво, подарује „душу“и смисао.

У Сомбору, 5. август 2009

Давид КЕЦМАН ДАКО

На празан стомак...

Љето је, а љети као да и јутро некако порани... Улице нашег малог града и овог јутра препуне су људи. Сви некуд журе. И као по правилу, парови углавном иду десном страном улице, породице са дјецом лијевом, а усамљене дјевојке или младићи средином улице...

Ранораниоци су, па многи имају времена да најприје сврате у пекару. Неко ће само једну кифлу, обичну или интегралну. Други би, пак, кифлу са сусамом или са сјеменкама, а неко ону баварску, или само перецу, или сланце. Тражи се и бурек, слагани или мотани, јер, бурек је ипак бурек... Некоме више одговара пита кромпируша, а некоме сирница. Понеко ће купити зељаницу или питу са гљивама. Неко ће изабрати већ припремљени сендвич: са саламом, са шунком или са сиром, а неко пециво са кифлом. Ријетки ће тражити нешто слатко: Пециво са џемом, чоколадом или са еурокремом, или неку слатку питу, најчешће ону са јабукама... Неко ће купити лепињу, неко само обичан хљеб, од бијелог или црног брашна, а неко од интегралног или хељдиног брашна. Неки воле ону чувену "ружу"...

Слично је и у пицерији... Вриједни радници већ су изложили цијели асортиман мирисних пизза, са пријатним укусом оригана. Највише

се траже: Маргарита, Каприџоза, Вегетаријана... Неко ће да купи цијелу пиззу, малу или велику, а неко само комад. Неко тражи пиззу са мало мајонезе, а неко са више кечапа, по могућности оног љутог...

Многине могу да одоле, па одмах у пекари или у пицерији загризу свој први залогај. Други чекају да бар изађу напоље, па да идући улицом уживају у укусу свјеже хране. Неки ће отићи у оближњи парк и сједећи на клупи, полако, никуд не журећи, појести укусно пециво. Неко ће свој оброк подијелити и са голубовима, који су стални становници парка. Само ријетки ће сачекати да дођу у канцеларију, на посао, или да стигну кући...

Неко ће, успут, свратити и на Зелену пијацу. А тамо, нема чега нема: Млади кромпир, паприке, парадајз, краставци, блитва, боранија. И јаја, "три за марку"... Незаобилазан је и крављи мрс: Млијеко,

сирутка, сир, кајмак, суви сир (зарац). Има и сезонског воћа: Ране шљиве (Чачанка рана, Тургуља, Чачанка љепотица), кајсије, брескве, смокве (више ни то није чудо, јер и код нас успијева као и негдје у приморју). Нађе се нешто и од сухомеснатих производа: Сланина, чварци, кобасица, па чак и кулен. И све домаће. Бар тако трговци кажу. Има чак и домаће ракије... Ни овдје нико не остаје гладан. А и зашто би, кад није гријех да се све испроба на лицу мјеста...

Они који су остали код куће, имају своју варијанту доручка: Неко ће припремити прженице или уштипке, испећи јаје на око и незаобилазну сланиницу или кобасицу. Прије тога, умјесто лијека, попиће се једна ракијица... Други ће умјесто сланог obroка припремити слатки доручак: Уштипке или прженице намазаће пекмезом од шљива или џемом од кајсија и све то полако заливати чајем од нане, од липе, или од камилице...

Послије је све много лакше. Свако ће да пожури тамо гдје је наумио: У обданиште, у школу, на посао, или само у рану јутарњу шетњу. Јер, било би све много теже празног стомака...

Стеван Р. СТЕВИЋ

ПРЕПОДНЕВНИ СУСРЕТ

Младић се представио као заљубљеник поезије, упита песника како се постаје песник, затечен помало питањем, знати колико било о поезији па такво питање. Немогућа алхемија одговор је био кратак, песник се не постаје. А шта је алхемија упита упорније радозналац? Песник није био сигуран шта је са овим човеком, шта хоће од њега помисли, да ли жели можда да ме дрибла како би се жаргонски рекло јер и времена су постала дрска као људи. Све што не ваља и није добро, данас је могуће у лошем тону. Хегел би дошао у сумњу власти тог промишљања. Када је са млађим саговорницима разговарао, није их персирао, а да ли је грешио често се питао. Како се деси да неко од саговорника изненади глупавим питањем, он би по аутоматизму правио дистанцу, као што се десило и овог пута. Да ли сте прочитали дело Алхемичар упита песник? Нисам одговорио са лакоћом младић и остаде у свом ћошкастом свету. Некад се не својом вољом мимо заслуга других, необјашњиво нађемо у тренуцима безизлаза, када нас спопадне неочекивани људи које не бисмо ни у подсвести хтели срести, или се десе догађаји непредвидиви по својој току и завршетку, а да би се измакли напасти, искочили би кроз прозор само да се спасимо муке, без обзира на могућу трагедију, јер веће трагедије од ове нема. То су тренуци када памет не помаже, кад не помаже ништа, када се као трупац препустимо воденој матици, па шта нам се деси, да се само заврши. Поприлично бесан потрошеног такта којег је истрошио живот измисли да се жури на пројекцију. А шта је пројекција настави опет да као мушица напада. Шта је било касније песник није знао, нити је желео знати, да ли га је изненадио наглим гестом, није мислио, несувисла питања су га потпуно избацила, потрчао је као да трчи трку за спас живота, без окретања, учинило му се као да бежи од истих прогонитеља који су прогнали ЛОРКУ, као да је бежао да се никада више не врати, као из кошмарног сна.

ЕМПИРИЈА

Понекад пожелим у игру ући,
да видим, упознам себе,
какав сам, а какви су они други људи.
Тек што сам ушао, угледао сам муљ,
подвалу тешку,
правим се лудим, залазим дубље,
у још дубљу грешку.
Невероватно је то,
кад пожелим из ње изаћи,
из те игре грешке,
нешто ме повуче натраг, дал с инатом,
ил због муке тешке?

ОПАСНОСТ

Упитале зеку животиње шумске,
зашто брзо трчи?
Да бих брже стигао кући.
Досадни настављају питати га даље,
какву брзину везу са кућом има?
Морам је пронаћи брзо, рече,
оде ми глава.
Тражење грма,
цео род мој мучи.
Због тога сазнања,
морам брзо да трчим,
још на једно око спавам.

СЕТА

Кад би знао ко се игра,
играчкама његовим,
испод Зенице неба,
у улици што подсећа на реку,
само што по њој барке не плове,
него разни планови теку.
Рекао би му шапатам тихо,
да играчке чува,
приче су оне тајне,
које се у старости лове,
чувај их за туге нове,
чувај за туђе и своје снове.

Андреј Ћ. ВРАЊЕШ

Шест деценија књижевног рада Ранка Прерадовића

Тако то ради „Просвјета“ у Теслићу

Обновиће се то вече и у Бања Луци, 15. новембра ове године, када ће Прерадовићу бити уручена награда „Ђуро Дамјановић“ за збирку пјесама „Мастилјара стара“

У организацији Српског културног и просвјетног друштва „Просвјета“ у Теслићу, а у реализацији чланова ове културне и просвјетне асоцијације, у Дому „Просвјете“ уприличено је обиљежавање шест деценија књижевног рада бањалучког књижевника Ранка Прерадовића. Утолико је логичније ово теслићко одређење што је Прерадовић био један од оних активиста који су обнављали „Просвјету“ деветесетих година прошлог вијека, а за стогодишњицу овог значајног српског друштва је са Рајком Петровим Ногом, на свечаности у Палама, рецитовао своју поезију.

-Прерадовић је био и на обновитељској скупштини „Прпросвјете“ у Теслићу прије више од три деценије, а и до данас је наш пријатељ, па смо ради тога одлучили да му посветимо ово вече – рекао је Алекса Касаповић, председник теслићке „Просвјете“, на нареченој вечери. – А, иначе, велики је то српски писац, сјејан

пјесник, што је разлог више да се с њиме дружимо вечерас...

Стихове Ранка Прерадовића те вечери интерпретирао је глумац-аматер и пјесник, Милош Милићевић, а уз музичку пратњу младе гитаристкиње Теодоре Марјановић, ученице Гимназије. Алакса Касаповић је говорио у име „Просвјете“ и уручио дар госту-слављенику, а вече је успјешно водила пјесникиња Драгана Деспић. Посебно је било занимљиво казивање о Прерадовићу и његовом стваралаштву колеге му и исписника, Ранка Павловића, такође бањалучког пјесника са теслићким корјенима, пошто је рођен у Шњеготини, теслићком селу. Овдје му је, у нареченом дому, легат који ће чувати успомене на дјело и живот знаменитог Павловића. И, свакако, ваља поменути гостовање младе пјесникиње из Дервенте Евите Бојковац, која је била Прерадовићев гост на теслићкој светковини.

-Како и у Бања Луци, у вијећници Културног центра

Бански двор, треба да обиљежим ову годишњицу, а она није само мој, него и јубилеј културног стваралаштва мог родног Прњавора, гдје сам рођен у селу Вршанима, Бање Луке гдје више од шест деценија живим, па и шире, одлучио сам да то буде баш онај програм којег је приредила и извела у Теслићу тамошња „Просвјета“. Хвала им свима, а нарочито Алекси Касаповићу, што ће ми испунити жељу 15. Новембра ове године, када ће ми Подружница Удружења књижевника РС из Бање Луке уручити награду „Ђуро Дамјановић“ коју ми је за збирку пјесама „Мастилјара стара“ додијелио њихов жири којег су чинили проф. др Ђорђе Вуковић, председник те чланови Радмило В. Радовановић и Милан Ракуљ, а учествоваће и колега Миладин Берић, прдседник Подружнице. У госте са посветном пјесмом стиће и млада поетеса Евита Бојковац из Дервенте. Биће то топло и сјајно вече за све који га посјете.

Сл.С.

ПАВЛОВИЋУ „ЗЛАТНИ КЉУЧИЋ СМЕДЕРЕВА“

На 54. Међународном фестивалу поезије „Смедеревска песничка јесен“ Ранку Павловићу додијељен је „Златни кључић Смедерева“ за укупан поетски опус за најмлађе, једно од најпрестижнијих признања у српској књижевности за дјецу. Поред дипломе и новчаног износа, добитнику је додијељена реплика златног кључа древног смедеревског града и објављена му је књига изабраних пјесма за дјецу „Учићу кад порастем, коју је приредио, уредио и за коју је предговор написао Јовица Тишма.

Током петодневног боравка у овом граду Павловић је у пет сеоских смедеревских школа имао сусрете са основцима, у пуној Великој дворани Центра за културу представљен је раздраганој публици, када су наступили и млади пјесници, добитници награде „Златно словце“, аутори пјесма писаних на његову пјесму „Кад зину патике“, а наступио је и на завршеној вечери Фестивала, када је и пјеснику из Бањалуке Војину Тривунувоћу уручена „Златна струна“ за награђену

збирку пјесамa „Опкољено коло“, објављену на српском и енглеском језику.

Уз фотографије, објављујемо и неколико Павловићевих пјесамa за најмлађе.

УЧИЋУ КАД ПОРАСТЕМ

Баш ми се данас не учи,
баш ми се не ради ништа.
Учитељици уручи
мој поздрав с игралишта.

Данас хоћу да растем,
само да растем, растем,
да ме сви редом чаште
сам себе кад надрастем.

Зар морам сада да учим,
за лоптом ноге кад жуде?
Хоћу свима да поручим:
учићу велик кад будем.

САМО ЗА ЈАНУ

Напиши пјесму само за мене,
једног ми јутра дошапну Јана.
Нека јој строфе буду румене,
стихови плавет ведрога дана.

Нека кроз пјесму поток жубори,
свуда да сипи прах мјесечине.
Зечеви нека трче по гори,
птице цвркутом љубе висине.

Бисерну росу у пјесму додај,
свјезину јутра, гугут грлице,

прегршт звијезда с модрога свода,
радост што краси дјечије лице.

Нек се у пјесми маслачак жути
и нек над собом сунчан кров има.
Биће то кућа, најљепша, слутим,
са много свјетла у зидовима.

За добру пјесму не треба више,
довољно јој је то, отприлике.
У њу ћу да се кријем од кише,
понекад и од математике.

КАД ЗИНУ ПАТИКЕ

Моје патике зинуле,
као што змај зна зинути.
Видиш ли, тата, то чудо?
Морам их одмах изути.

Ено и излог зинуо,
нуди ми патике фине.
И твој ће новчаник, тата,
морати сада да зине.

БАКИНА ЈАБУКА

Та јабука пуна сока,
насмјана, лица ведра,
мирисава и црвена,
у бакина пала њедра.

Јабуку је пуну сунца
бака њежно пољубила,
шапнула јој топлу ријеч,
па је мени поклонила.

Још и данас у сјећању
цвјетају ми јабучари,
још и данас моју душу
бакин благи поглед зари.

ПОРОДИЧНА РЕЧЕНИЦА

Често моја породица
засја као реченица.

Субјекат је, зна се, тата,
врши радњу, мисли хвата.

А предикат, то је мама,
ради, брине се о нама.

Прилози смо сека и ја –
реченична фамилија.

Не пропуштамо прилику,
да учимо граматику.

